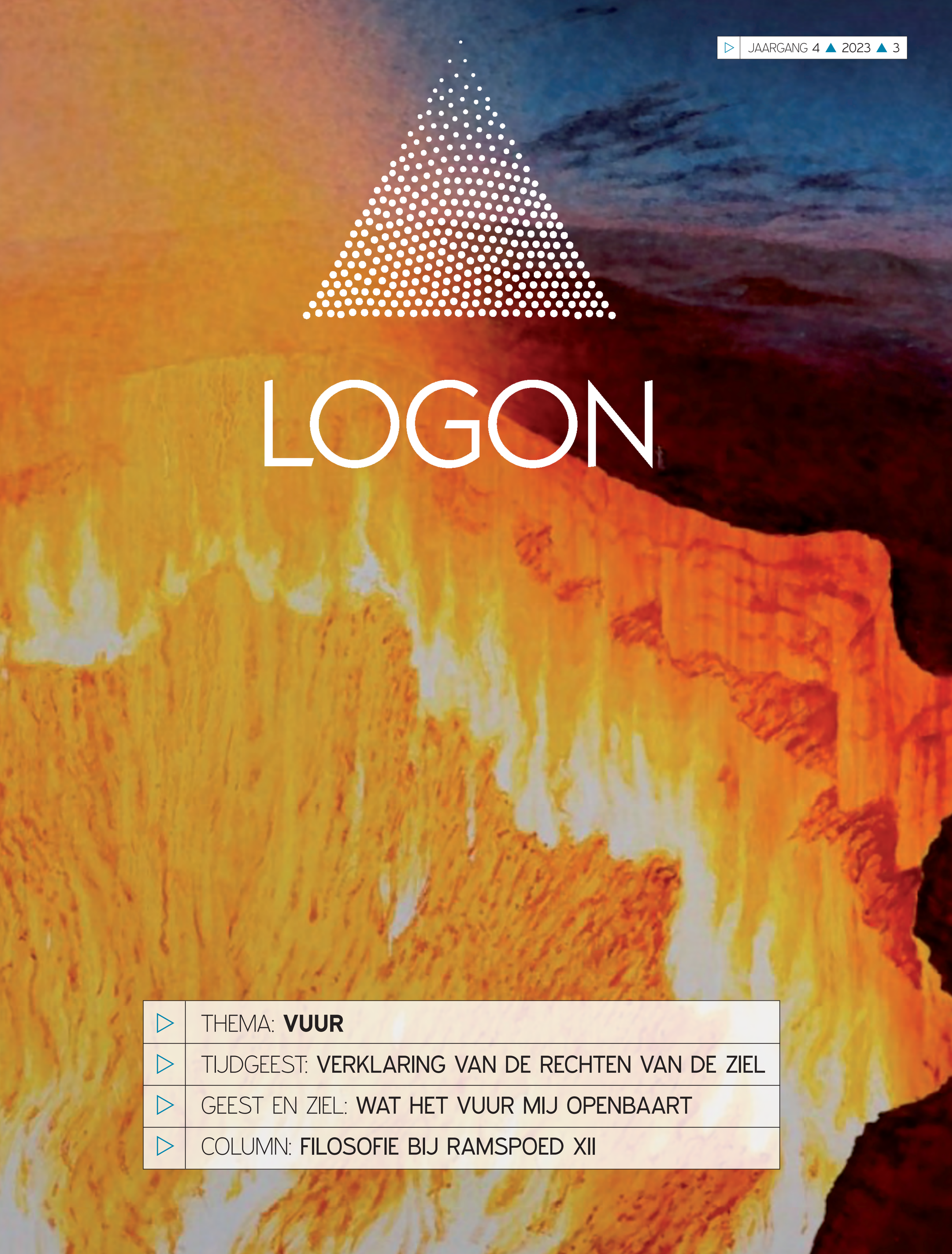
JAARGANG 4 ▲ 2023 ▲ 3

LOGON

THEMA: **VUUR**

TIJDGEEST: **VERKLARING VAN DE RECHTEN VAN DE ZIEL**

GEEST EN ZIEL: **WAT HET VUUR MIJ OPENBAART**

COLUMN: **FILOSOFIE BIJ RAMSPOED XII**

LOGON

Als alles gelijkenis is, zoals Goethe stelt, is ook de mens een rekensom. Hij is een centrum van kosmische proporties dat samengaat met energie en krachten om de gelijkenis kloppend te maken. Iets kleins en oneindig nietigs in een groot bestel, schouders waarop krachten samenbundelen, dat is de mens. Wat een oneerlijke rekensom!
Krachten die onmisbaar zijn in de gang van het immer wentelende wereldwiel drukken op zijn schouders – alles even onontbeerlijk voor het universum en wat daar mogelijk achter ligt. Klein als hij is, staat hij niet alleen. Hij brengt nooit alleen iets tot stand, en niettemin is het alsof het universum op zijn schouders drukt. De krachtigste manifestaties, de mooiste creaties zijn uitingen van iets groters. Het zijn ideeën die toevloeiden, die nooit toereikend zijn, nooit blijvend tot uiting kwamen, maar werden neergezet in een wereld die ze net zo snel teniet doet als ze verschenen. Maar ze waren er.
De vraag is eeuwig: handel je?
De uitkomst lost de vergelijking op, als gezegd. De uitkomst is aan de ene kant van het isgelijkteken zelf-herinnering, en aan de andere kant: de Wereldziel.

Peter Huijs

Inhoud

▷ **Prometheus en Epimetheus** 4
De gedachte der tijden

▷ **Het vuur van Prometheus en zijn zonne-oorsprong** 14
Filosofie

▷ **Wat het vuur mij openbaart** 22
Geest en ziel

▷ **Een innerlijke ruimte** 28
De nieuwe tijd

▷ **Een ochtend in de Rishi school** 30
Levend verleden

▷ **Twee stille getuigen van de onsterfelijke waarheid** 36
Levend verleden

▷ **De regels en het spel** 46
Essay

▷ De drie aspecten 56
Geest en ziel

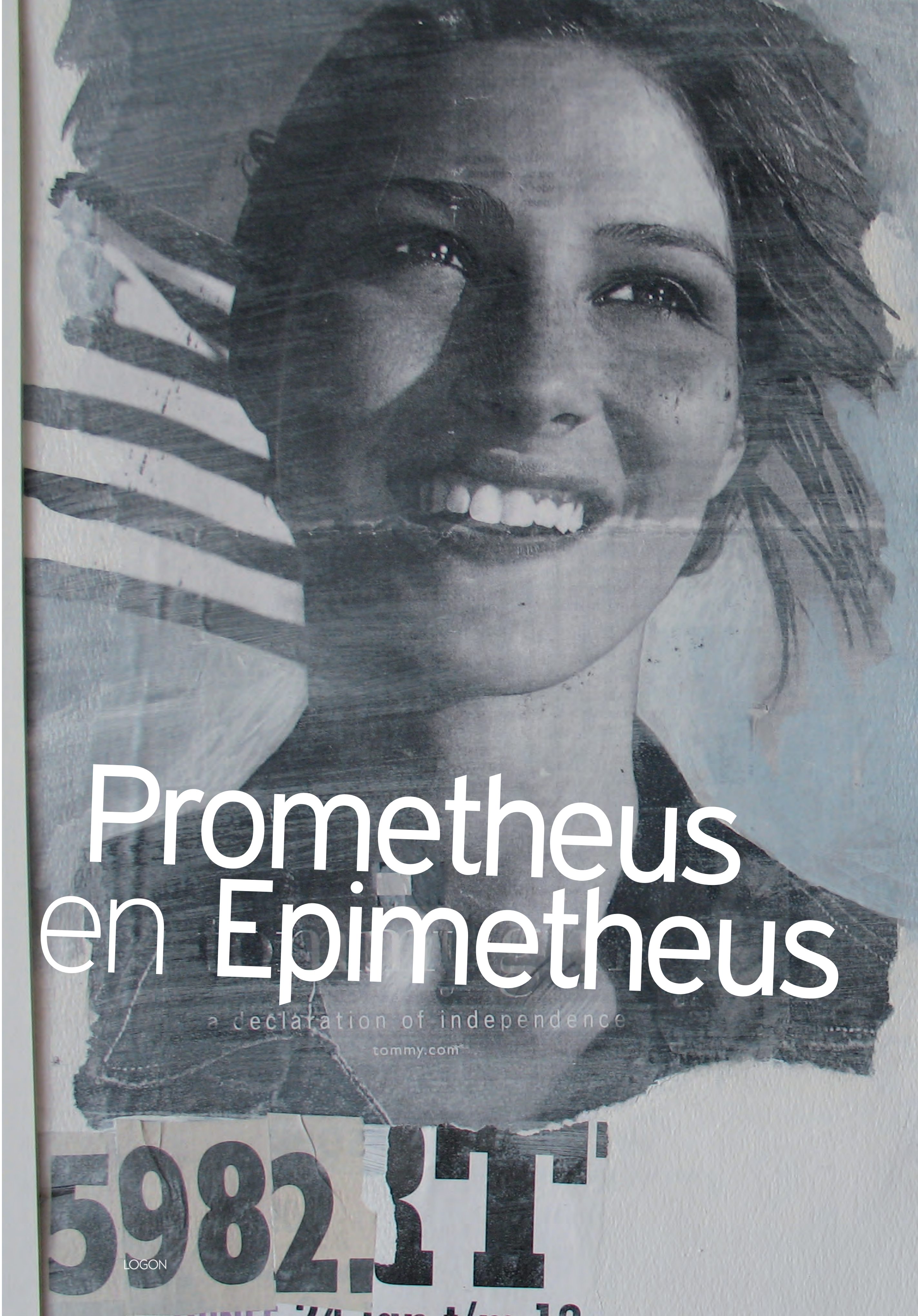
▷ Over de liefde 62
Tijdgeest

▷ De Waagschaal 64
Verhaal

▷ Verklaring van de rechten van de ziel 70
Tijdgeest

▶ Column
Filosofie bij rampspoed [12] – Dick van Niekerk 68

Prometheus en Epimetheus

De gloed van de kosmische gedachte

Wie heeft in ons die onrust gecreëerd? Waarom kunnen we niet rustig op ons plekje, in ons dorp of onze stad blijven? Waarom moeten wij weer verder, altijd maar meer of anders willen?

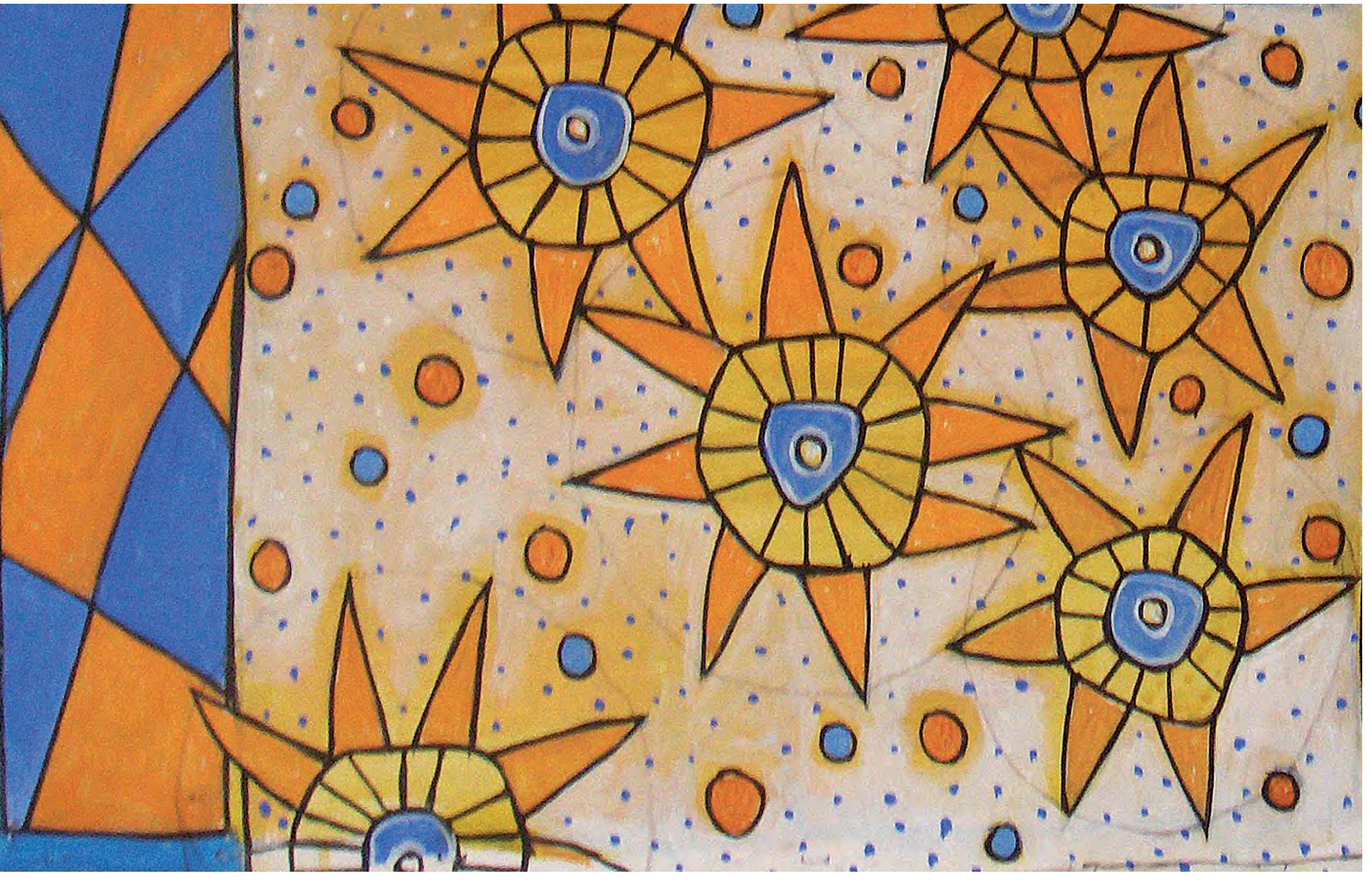
/De gedachte der tijden

Oneindig lang geleden is het hele universum leeg geweest, één grote leegte. Donker, een onmetelijk diepe duisternis. En het was koud, ijs- en ijskoud. Dat was het gevolg van een strijd, waarin de titanen waren verslagen. titanen waren de verpersoonlijking van grote, kosmische krachten – planeten, sterren botsten op elkaar; en de mensen hebben altijd gedacht dat de goden strijd voerden. Samen met Chronos, hun leider, bestreden zij Zeus, Chronos' eigen zoon. In het geweld van de botsing tussen die twee gigantische krachten moest Chronos het onderspit delven, zoals een oude boom op een gegeven moment plaatsmaakt voor het jonge groen. Of ook: zoals het zevenvoudige leven het altijd wint van de tijd. In één grote kosmische nacht was al het leven verstild tot niet-bestaan. Alle schepselen waren in die ontzagwekkende strijd der goden mede ten onder gegaan. De aarde was woest en leeg.

Zeus, de machtige overwinnaar in die strijd, heerser van alle zonnen en sterren van de melkweg – zo luidt het verhaal – gaf aan twee van zijn neven de aarde, de winden, de watervallen, de frisheid, de geuren, de geluiden, en al het zonlicht, om de aarde te bekleden met nieuw leven. Zeus' ene neef was Epimetheus, die alles verdeelde wat hij aan gaven van Zeus had ontvangen. Aan de vogels gaf hij de lucht en het kleed van een gedachteflits, aan de antilope en de luipaard gaf hij de snelheid, aan de grote olifanten gaf hij de wijsheid en de afstand, aan de slang vernieuwing en doordringbaarheid, aan de leeuw rust en overwicht, aan de vlinders dartele lieflijkheid. Zeus' andere neef, Prometheus, had geen gaven. Alle gaven die zij hadden ontvangen, had Epimetheus verdeeld. Wat kon hij de schepping schenken? Prometheus, de schranderste onder de goden, kon alleen maar van zichzelf geven. Tot hij het opeens voor zich zag! Hij zou een denker creëren, een denkende mens en tegelijk een godenzoon. Hij zou van de klompen schepsels die naakt en huiverend over de aarde liepen met geest begaafde wezens maken. Of nee: beter nog, dat zouden ze zelf doen.

In zijn hart was een beeld gegroeid – en het hart van een god is peilloos groot. Er welde grote liefde op, een weldadig mededogen spreidde zich in dat goddelijke hart. Hij zag de koude wereld, hij zag de mensen onbeschut onder de moeilijkste omstandigheden proberen zichzelf en hun kroost in leven te houden. Hij zag in een verre toekomst mensen voor zich, die niet alleen voor zichzelf zorg zouden dragen, maar ook voor elkaar. Ging het werkelijke mens zijn daar niet in op? Hij zag een toekomst voor zich, waarin de mensheid niet alleen van de aarde zou zijn. Hij zou haar ontstijgen. Maar daarvoor ontbrak de primitieve mens nog iets. Prometheus, de toekomstdenker, trok naar de Olympus, waar zijn oom Zeus de heerschappij voerde over hemel en aarde. Ook Zeus zag zich voor een

▷	TEKST:	PETER HUIJS
▷	LAND:	NEDERLAND
▷	BEELD:	GERARD OLSTHOORN
▷	RUBRIEK:	DE GEDACHTE DER TIJDEN

Prometheus, de schranderste onder de goden, kon alleen maar van zichzelf geven

Hij doorkruist het hele universum en verzamelt al het vuur dat hij kan vinden

probleem geplaatst. In de gigantische strijd van de titanen was er een onmetelijke hoeveelheid goddelijk vuur weggeslingerd. Miljarden en miljarden vonken waren in machtige, spiraalvormige golven over het wereldruim verspreid. Als vurige vlammen waren ze van hem uitgegaan, met oneindige kracht weggestuwd op een eeuwige reis. Ze konden nooit verloren gaan, omdat ze goddelijk waren, maar ze konden ook niet terug, omdat ze te ver weg waren, omdat ze, ver van de bron, verarmd waren geraakt.
‘Laat mij je helpen,’ sprak Prometheus. ‘Geef mij het vuur, ik wil het aan de mensen geven. Zij zullen de aarde tot een sieraad in de kosmos maken!’
Zeus keek zijn neef eens aan. Dit kon hij niet menen. De wijze vader van het heelal, hij die de vader van de dag wordt genoemd, schudde zijn hoofd. ‘Onmogelijk,’ antwoordde hij toen. ‘De mensen hebben van Epimetheus al het nadenken gekregen. Daardoor hebben ze alles, die mensen. Ze heersen over de dieren, de wateren en de elementen, ze hebben alle producten van de aarde, mijn hele tuin hebben ze in bezit. Dat is al gevaarlijk genoeg. Kijk maar naar de dammen die ze opwerpen en die bouwsels van hen!’
‘Maar oom,’ wierp Prometheus tegen, ‘kijk nu toch eens naar ze. Had mijn broer ze dan maar in huiden gewikkeld zoals de dieren, in plaats van hen zo’n glad vel te geven. Kijk eens hoe ze lijden onder de kou. Kijk eens naar die hulpeloze jongen van hen. Het duurt minstens twaalf maanden voordat ze kunnen lopen, en wel twaalf jaar vóór ze zelf hun voedsel kunnen bemachtigen!’
Zeus echter schudde het hoofd. ‘Nee, Prometheus, alles wat ze oprecht vragen zullen ze krijgen. Maar van het vuur hebben ze geen weet en ze hebben organen noch zintuigen om ermee om te gaan. Kijk zelf, ze zijn nu al een ramp voor elkaar. Ik verzeker je; als ik ze het vuur geef, branden ze mijn hele tuin plat. Geloof me, ze kunnen het nog lang niet aan.’ En dus moest Prometheus onverrichterzake weggaan. Maar hij was niet overtuigd. En zijn mededogen groeide. Hij dacht, en hij dacht.

Dan, op een nacht, vindt hij de oplossing. Hij doorkruist het hele universum en steelt en verzamelt al het vuur dat hij kan vinden. Stel je eens voor, als een grote zonnewind trekt Prometheus door het universum om een plan uit te voeren. Zijn ogen worden almaar glanzender, vuriger en stralender van het vuur dat in zijn kielzog meegolft - én hij zal het verbergen. Hij zal zijn broer helpen en daarmee diens schepping, de mens, tot godenzoon maken.
In een van de verhalen wordt vermeld dat een kleine bliksem insloeg in een dorre boom, zodat die fel ging branden en de mensen er maar fakkels van behoefden af te halen.
Achteraf moet worden gezegd dat Zeus niet helemaal ongelijk had. De mens heeft het vuur leren gebruiken. Hij ge-

Tot hij het opeens voor zich zag!

Hij zou een denker creëren, een denkende mens en tegelijk een godenzoon

Hij zou van de klompen schepsels die naakt en huiverend over de aarde liepen met geest begaafde wezens maken. **Of nee: beter nog, dat zouden ze zelf doen**

bruikt het overal. Hij gebruikt het na de oogst om de velden af te branden. Want dat geeft goede grond. Hij gebruikt het in zijn huis, want het verwarmt hem. Hij gebruikt het bij de bereiding van zijn voedsel, want dat ontsluit de krachten die erin liggen opgeslagen.

Maar er wordt ook verteld dat Prometheus naar de mens keek. Hij stelde zichzelf in het middelpunt van het verzamelde vuur, zwol aan tot aan het uiterste einde van de kosmos. Die straalde in pracht en was vol verwachting. Toen blies hij alle verzamelde vonken over de mensheid uit. En zie: een wonder van licht. Even was er een vonk op ieder van hen, en in een secondenflits zag je de mens in heel de schoonheid van zijn abstracte denken, in de glans van het liefdevuur van zijn hart, de pure onschuld en zuiverheid van zijn lichaam; kortom, de mens zoals hij bedoeld is.

De mens heeft inderdaad het vuur leren gebruiken. Zeker, hij gebruikt het in zijn oorlogen. Want vernietigen, denkt hij, is winnen. En op die manier legt hij een zware hypotheek op schoonheid, liefde en onschuld.

Maar daarin gebruikt hij het niet alleen. Hij stopt het in zijn werk, hij stopt het in alles waaraan hij werkt; hij giet het in zijn sculpturen, hij schildert het mee in zijn schilderijen, het is de essentie van zijn kunstwerken. Hij stopt het in zijn relaties, in zijn liefde, in zijn kinderen. Hij stopt het in zijn leven – en hij denkt dat hij het eeuwige leven heeft.

Totdat hij te oud wordt om het te hanteren. Totdat het vuur hem ontglipt, omdat de handen de fakkel niet meer kunnen dragen. Totdat het vuur in zijn ogen langzaam dooft in de kou van de gewenning, totdat het bijna stilstaande bloed niet meer door de aderen bruisen kan. Totdat hij de vonk, die Prometheus ooit in zijn hart blies weer terug moet geven. Hoe vreselijk onrechtvaardig.

Hoe oneerlijk: als de dag van het leven begint is de jonge mens vol vuur en energie, maar weet hij nauwelijks waarvoor het dient, waarvoor hij het moet gebruiken.

Jaren heeft hij nodig om overal achter te komen, en voor hij het weet, is zijn tijd voorbij. En dan – dan weet hij misschien alles, maar glijdt het vuur uit zijn

wezen weg. Dan blijkt dat hij de aarde opgebrand heeft en de tuin van Zeus verkoold achterlaat. Was hij een strovuur? Of betekende zijn vlam iets? Kon hij misschien in die brand zo'n hitte ontwikkelen, dat er ook nog een ander, hoger vuur ontstoken werd, als een kernfusie? Een licht dat Prometheus recht doet? Dat als een nieuwe atoomzuil louter liefde verspreidt?
De legende van Prometheus zet zich nog steeds voort. Wat nu een vonk is, een latente mogelijkheid, was eens vrij en ontplooide zich vrijelijk. Nog steeds is het een middelpunt van een onzichtbare kleine wereld die om de mens heen is. Want het is oneindig, en wat oneindig is heeft overal zijn middelpunt. Daarin is de mens goddelijk, kon en kan hij leven als een goddelijke mens. Toegerust met een vrije wil kiest hij en wordt het noodzakelijk dat hij in andere dan de puur goddelijke gebieden optreedt, waar zijn vuur steeds minder wordt. En nu zijn de laatste vonkjes bijeengevoegd en verbonden met een aardse mens, en krijgen beiden de mogelijkheid om terug te keren.
Lang, heel lang kan dat duren. Al die aardse persoonlijkheden zijn nu eenmaal sterfelijk. Maar als beiden samen onderweg gaan, zal dat wat zwaar is, lichter worden en dat wat viel, weer opstaan.

Alles wacht erop, dat het beeld tot realisatie komt. Uiteindelijk is er maar één vuur, één licht. 'De enige waarheid van alles is het zelf,' zo zegt de Italiaanse renaissancedenker Marsilio Ficino, een groot kenner van Plato. 'Namelijk het licht van het Ene, dat is van God. En de mens wordt – door het leven zelf – gedwongen deze glans als een goddelijke kracht meer dan alle andere dingen te eren en zich voor niets anders in te spannen dan voor het naar buiten uitstralen van deze glans zelf, nadat hij zijn oude natuur heeft afgelegd. Dit blijkt duidelijk, wanneer de minnaar niet tevreden is met de aanblik of het aanraken van zijn geliefde en voortdurend uitroept:
'Wat heeft deze mens dat mij in vuur en vlam zet? Ik begrijp niet wat ik wil. Hieruit blijkt dat de ziel door een goddelijk vuur wordt aangestoken, dat in de schone gedaante van de mens weerkaatst wordt als in een spiegel en de ziel wordt door deze glans als aan een haak ongemerkt naar boven getrokken, zodat de ziel God wordt.'
Op die weg omhoog is er een scala aan vragen op te lossen. Sommigen beginnen op vroege leeftijd, anderen laat. Soms zijn er na korte tijd hoopgevende, bewustzijn gevende resultaten; maar al te vaak is er een heel leven nodig en is de levensvlam al bijna opgebrand voordat men erachter komt hoe een en ander in elkaar zit. Maar dan nog brandt eeuwig Prometheus' vuur, de godengift, en eens zal de mens er zich voor altijd aan warmen.

Overgenomen uit: Volmaakt Licht. Essays over de wetenschap van de ziel (bewerkt) Uitgeverij de Morgenster (2006)

Het vuur van Prometheus

Het vuur van Prometheus laait op in de mens, drijft hem voort, maakt hem tot een rusteloos wezen. Maar in al zijn activiteit verliest hij de 'open plek' uit het oog, de open, primordiale ruimte waarin alle leven en activiteit plaatsvinden. Daarom is het belangrijk om te pauzeren, om jezelf tijd te gunnen, om jezelf ruimte te geven, om opzij te stappen zodat het hart wijd kan worden en zich kan verbinden met de openheid.

/ Filosofie

TEKST:	MARTIN SPURA
LAND:	DUITSLAND
BEELD:	PAULO LINO
RUBRIEK:	FILOSOFIE

en zijn zonne-oorsprong

Als je de oorsprong van vuur in de mythen onderzoekt, kom je onvermijdelijk uit bij de beroemde Griekse titaan Prometheus, die door zijn stoutmoedige daad het hemelse vuur naar de mensheid op aarde bracht. Verschillende verhalen vertellen waar Prometheus het vuur vandaan haalde. In één verhaal stal hij de vlam uit de werkplaats van Hephaestus, in een ander verhaal stal hij het vuur uit het haardvuur van het paleis van de goden op de berg Olympus en in een derde verhaal stak hij zijn fakkel zelfs rechtstreeks op de zon aan.[1] Omdat Prometheus met het stelen van het vuur een verbod van Zeus had overtreden, werd hij zwaar gestraft voor zijn daad. Als een gekruisigde man smeedde Hephaestus hem met kettingen vast aan een bergtop in de Kaukasus. Daar, in de vijandigste omgeving, moest hij een lange tijd in barre eenzaamheid doorstaan. Maar dit was niet genoeg martelaarschap. Prometheus werd ook elke dag aangevallen door een adelaar, die met zijn vlijmscherpe snavel van de lever van de titaan at. Het deel van de lever dat de adelaar overdag had opgegeten, groeide 's nachts altijd weer aan, zodat de kwelling zich elke nieuwe dag herhaalde. Zijn lijden werd alleen verzacht door Herakles, die de adelaar doodde en Prometheus uiteindelijk van de rots bevrijdde. Vanaf dat moment droeg hij een ring om zijn vinger als gedenkteken, bezet met een steen van de berg waarop hij zo lang had geleden.[2]

De titaanse rebel

Bijna geen enkele mythologische figuur uit de oudheid werd door latere dichters en denkers zo vereerd. Of het nu gaat om filosofen als Goethe, Herder, Schlegel of Nietzsche, Bloch of Marx, ze kiezen allemaal partij voor Prometheus en zetten hem neer als de grootste martelaar en redder. De indruk wordt gewekt dat het 'de opstand tegen de goden is die van de mens een mens maakt'.[3] Als de titaanse rebel door zijn heiligschennis het gebod van Zeus niet in de wind geslagen had, zouden we vandaag de dag nog steeds ongeïnspireerd zijn, zonder artistieke gaven, zonder cultuur, zonder ambachten, zonder wetenschappen, zonder intellectuele verstandelijke vermogens. Zo lijkt het tenminste. Maar er is een verhulde schaduw van de daad van Prometheus die we ons nog moeten herinneren. Hoe eensgezind de meningen over Prometheus ook zijn, we moeten ervoor waken om de mythe voortaan alleen nog te bekijken door de lens van bekende interpretaties, die ons allemaal confronteren met slechts een halve waarheid.

Het lijdt geen twijfel dat Prometheus oprecht humaan is en onze diepste sympathie verdient. Maar welke gevolgen zijn gaven hebben voor het menselijk leven, lijden en kennis kan alleen duidelijk worden als we de beelden van de mythe onbevooroordeeld onderzoeken.

Zoals Hesiodus in zijn 'Theogonia' vertelt, vond er ooit een bijeenkomst plaats tussen goden en stervelingen in Mekone[4], waar een soort oeroffer geplengd werd als gezaghebbend model voor alle toekomstige offers.[5] Het was een plechtige bijeenkomst die moest getuigen van de relatie die mensen met de goden hadden en in de toekomst zouden hebben. Op dit offerfeest profileerde Prometheus zich als de pleitbezorger van de mensheid en offerde hij een stier, waarbij hij op slinkse wijze probeerde om de grotere portie met de goede stukken vlees aan de mensen te geven. De goden daarentegen probeerde hij af te schepen met de oneetbare restjes, die

Prometheus onthult het vuur voor de mensen, maar verbergt de hemelse oorsprong, de zon

op het eerste gezicht groter en prachtiger leken, maar in werkelijkheid alleen uit huid en botten bestonden. Prometheus was niet geïnteresseerd in een eerlijke verdeling, laat staan in een genereus dankoffer. Integendeel, hij koos ondubbelzinnig de kant van de mensen en eiste het beste deel voor zich op. Zeus doorzag echter het offerbedrog en bedacht hoe hij wraak kon nemen voor deze heiligschennis. Woedend besloot hij het vuur tegen te houden zodat de mensen het nooit zouden ontsteken. Waarbij nergens wordt gezegd dat Zeus altijd al van plan was de mensen het vuur te ontzeggen en hen voor altijd in een onbewuste duisternis te hullen. Hij neemt zijn besluit alleen op basis van het geweigerde offer. Prometheus had nooit de heldhaftige brenger van het vuur kunnen worden als hij niet eerst de aanzet had gegeven tot het voortdurend verbergen van het vuur door de misleiding van het offer. Prometheus' daden ontketenen een dubbelzinnig spel. Als reactie op zijn daad wordt de mensen het vuur ontzegd, waarna het uiteindelijk uitgerekend door hemzelf naar de aardbewoners gebracht werd. We hebben te maken met een vreemde paradox waarvan de dubbele visie ons de sleutel tot interpretatie geeft. Alles in de Prometheusmythe valt uiteen in een tegenstrijdige dualiteit: het verlichtende en het verduisterende, het aanwezige en het afwezige, het verborgene en het verhulde, het gegevene en het ontkende.

De hemelse plaats van oorsprong van het vuur

Prometheus onthult het vuur voor de mensen, maar tegelijk verbergt het vuur ook iets. Vuur verbergt zijn eigen bron, de hemelse plaats van oorsprong, de zon. Als de zon als oorsprong van het vuur wordt vergeten, vervaagt ook de herinnering aan de goden. En zonder herinnering vervaagt ook de dankbaarheid. Naarmate de dankbaarheid afneemt, neemt ook de aanspraak op macht toe. Als gevolg daarvan houden de offers uiteindelijk op. Mensen verdelen alles alleen nog maar onder elkaar op een zelfingenomen manier, zonder de zonneoorsprong van hun gaven te erkennen, laat staan te waarderen. Daarbij betekent 'offeren' in deze zin niet een bloedig offer maar – als we de etymologie van het Latijnse *sacrificium* volgen – 'heilig maken'.[6] Dit is precies het beslissende punt, dat de mens, die begiftigd is met de kracht van het vuur, de werken die hij ermee creëert en de vruchten van de kennis die hij ermee vergaart niet misbruikt voor zijn eigen doeleinden, maar bij al zijn handelingen nagaat hoe zijn prestaties de hele schepping kunnen dienen. Maar de ontketende Prometheus weigert het offer. Op dezelfde manier begint de mens, bedwelmd door zijn eigen vermogens, de natuur en daarmee zijn zusters en broeders uit te buiten. Verlangend naar het vuur van de ongeremde eigen krachtdadigheid, weigert de mens de gezonde maat en

De prometheïsche geest is aan de aardse rotsen geklonken – want anders hij zou het Al vernietigen

Links: Jan Cossiers, Prometheus steelt het vuur uit de hemel. 1637

het voorzichtige gebruik ervan.
Dit is het gevaar dat zich voordoet als we de mythe op de juiste manier beschouwen en tegelijkertijd de taak die ontstaat in het teken van het vuur. En dit is ten slotte de reden waarom Prometheus in opdracht van Zeus aan de rots moet worden gesmeed. De kwelling die Prometheus moet ondergaan, lijkt onrechtvaardig en schandalig. Maar als we het niet zouden begrijpen als een morele veroordeling van een dwingende straf, maar als een diepgaand symbool, zou het een dringende *wake-up call* kunnen zijn. De gebondenheid aan de Kaukasus is een noodzakelijke maatregel voor de prometheïsche geest, die zich zonder de grens tot in het oneindige zou verspreiden en alles in een fatale vergetelheid zou storten. Vergeten is zeker in het begin noodzakelijk en onvermijdelijk. In de tragedie van Aeschylus pocht Prometheus dat hij de ogen van de mensen heeft gesloten 'voor hun lot' en hen in plaats daarvan 'blinde hoop' heeft ingeplant.[7] Het feit dat mensen hun lot niet van tevoren kennen, dat het uur van hun dood hun onbekend is, dit alles kan een hoopvolle troost zijn waardoor blind worden een geschenk lijkt. Het valt echter niet te ontkennen dat de opluchting die mensen ervaren door de gesloten blik van het lot een krachtige schaduw werpt, die in het geheim wacht om verlicht te worden. De oprechte blik van de waarheid in de verbindingen van het lot, in de diepten van de ziel, in de afgronden van schaduwen, in de oorsprong, dit alles mag niet voor altijd gesloten blijven. Daarom wil Zeus een her-innering voorbereiden door middel van de gebondenheid, een her-innering die geboren wordt in een moedige vraagstelling, een luisterpauze, een gezuiverde waarneming, een nuchter denkvermogen, een toegewijde offerbereidheid.

Archetype van de rusteloze mens

De naam Prometheus wordt vertaald als 'de voorwaartse denker'. Hier wordt de blinde vlek van de titaan onthuld, want als de altijd-alleen-vooruitdenker staat hij nooit stil bij het effect van zijn daden. Prometheus wordt zo het archetype van de gedreven en rusteloze mens, die de dag van de zon, de zevende scheppingsdag, waarop God rustte, bewust vergeet. Prometheus (voordat hij de inzichtelijke titaan wordt) rust nooit uit vrije wil, hij blijft onvermoeibaar overgeleverd aan zijn scheppingsdrang. Zonder beperking zou hij zich van daad naar daad haasten, van idee naar idee, van gedachte naar gedachte, als in een roes. Daarom kan hij alleen van de rots bevrijd worden door de heldendaad van Herakles wanneer hij de apollinische maat verinnerlijkt heeft en zijn vuur de zon niet langer in de weg staat en verduistert. De adelaar die elke dag opnieuw pijnlijk aan Prometheus' lever knaagt, moet in deze zin worden begrepen. Het is de niet-erkende, ondermijnende agressie van zijn eigen

ongebreidelde gedachtevlucht die het ontgiftingsorgaan aantast. Aangezien de lever in de oudheid beschouwd werd als de zetel van de levenskracht, herinnert de adelaar ons er ook aan hoe overmatig vuur op het punt staat om de kostbare levenskrachten te vernietigen. Prometheus wil alles verlichten en beheersen door middel van vuur en heeft niet eens in de gaten wat de vernietigende schaduw daarbij doet. Daarom roept zijn voorspreker Okeanos hem toe: 'Ken uzelf; vorm uzelf tot een nieuwe soort'.[8] Prometheus herkent zichzelf pas echt als hij de schaduw van vuur (die op hem afvliegt in de vorm van de adelaar) beschouwt en daarmee zijn eigen wezen transformeert. Het 'ken uzelf' wordt alleen menselijk mogelijk door de matiging van het vuur. En matiging betekent in dit geval niets anders dan een stap opzij zetten. Pas als het vuur de ruimte vrijmaakt en de menselijke ogen niet langer verblindt met zijn brutale licht, opent de gezuiverde waarneming zich en kan het mysterie van de zon uit de verborgenheid in de openbaarheid treden. Pas dan kan de roep van Okeanos om transformatie echt hoorbaar worden, een roep om transformatie die tot ons allemaal gericht is.

De open plek, de openheid

Samenvattend kijken we opnieuw naar de ongrijpbare paradox: door het vuur wordt licht ontstoken en tegelijkertijd wordt licht gedoofd. Hoe meer deze dichotomie zich openbaart, hoe dichter we bij het parool van Apollo komen: 'Ken uzelf'. Of om het met de woorden van Martin Heidegger[9] te zeggen: 'Door het vuur treedt het 'zijn' in het nietverborgene. Al het zijn wordt zichtbaar als zijnde aanwezig, maar het zijn zelf raakt in vergetelheid, het blijft ongedacht en dus verborgen. Toch is het zijn al verlicht vóór de daad van Prometheus. Alleen blijft het verborgen – hoewel verlicht – juist vanwege het vuur. Want het licht kan de open plek binnendringen en daarin het licht laten spelen met het donker. Maar licht creëert de open plek nooit. De open plek is de opening naar alles wat aanwezig en afwezig is.'[10] De open plek bestaat al voordat het licht van het vuur de open plek verlicht. Het vuur maakt zichtbaar wat aanwezig is in de open plek (wat bestaat), maar het creeert zelf geen openheid. De openheid – omdat er te intens op geschenen wordt – trekt zich terug achter het wezen en blijft daarom onbedacht. Pas als we het opene bemerken, is er wezenlijk iets nieuws.
De dichter Friedrich Hölderlin wijst hier ook op als hij schrijft: 'Kom in de

1. Keréyi, Karl, *Die Mythologie der Griechen*, Deel I: *Die Götter- und Menscheitsgeschichten* (Munich: DTV 1966) p.171
2. De rol die in dit verband gespeeld werd door Prometheus' broer Epimetheus, Pandora, Achilles, Chiron, Dionysos en Persephone kan in dit artikel niet besproken worden, alsook de rol van Prometheus als de schepper van menselijke wezens. Vermeld moet worden dat de godin Athene de aardse lichamen tot leven bracht en ziel en geest in hen blies. Zie: Spura, Martin, *Das verweigerte Opfer des Prometheus*, hoofdstuk 2.
3. Neue Zürcher Zeitung 2.12.2020, Thomas Ribi, 'Am Anfang der menschlichen Kultur stand ein Freve' (Aan de oorsprong van de menselijke cultuur stond een misdaad)
4. Mekone of Mecone was – naar wordt aangenomen (Martin) de vroegere benaming van de klassieke Griekse stad Sicyon in het noorden van de Peleponnesos
5. Hesiodus, 'Theogonia', vers 535
6. Over de essentie van het offeren zie: Spura, Martin, *Das verweigerte Opfer. . ..*, hfdst. 4.2
7. Aischylos, 'The chained Prometheus', vers 248
8. Aischylos, *ibid.*, vers 309 vlgg.
9. Spura, Martin, ibid., hfdst. 2, 4 en 7
10. Heidegger, Martin, Zur Sache des Denkens, *Das Ende der Philosophie und die Aufgabe des Denkens* (Tübingen: Max Niemeyer 1969), p. 72
11. Hölderlin, F., *Der Gang aufs Land*, An Landauer

openheid, vriend!'[11] Om deze verlangde beweging naar de openheid te kunnen maken, is het nodig om – sprekend in de beelden van de mythe – onderscheid te maken tussen het prometheïsche vuur en zijn zonne-oorsprong. De mythische zon is niet simpelweg een lichtbron die het bestaande doet verschijnen, maar ze wijst naar de vrijgemaakte, open oerruimte, ze maakt de open plek vrij, maakt haar vrij en licht.
Wie bewust in de open ruimte stapt, ervaart zichzelf met de dingen in een gemeenschappelijke wereldruimte.
Het prometheïsche vuur alleen is niet genoeg om deze ervaring mogelijk te maken. Het hart is de zetel van de zon in de mens. Wat betekent het om voorzichtig te zijn? Het betekent zichzelf de tijd gunnen, zichzelf de ruimte geven, pauzeren, een stap opzij doen, zichzelf overgeven, zodat het hart wijd wordt en in zijn expansie de openheid op een verlichtende manier voelt. Alleen degenen die het zonneorgaan op deze manier gebruiken voor het denken met gevoel, zullen Prometheus van de rots bevrijden en zijn offer van hem afnemen. Alle dingen zijn in gevaar, maar in voorzichtige contemplatie kunnen ze gered en getransformeerd worden. Dat wil zeggen, wanneer we de dingen niet langer met de blik van ons hart waarnemen als geïsoleerd van elkaar, maar als dingen die alleen zijn en kunnen zijn omdat ze – zoals alles en wij allemaal – geworteld zijn in de verlichte openheid van het bestaan.
Daarin ligt het geheim van de geest van de zon die alles en ons allemaal tot aanzijn roept. Pas als deze gedachte als een teder ochtendlicht in ons hart doordringt, beginnen we te vermoeden welke enorme en tegelijk wonderbaarlijke krachten in het vuur sluimeren.

Wat het vuur

mij openbaart

Hoe groots en veelzijdig is de rol van het vuur in het menselijk leven! Sinds mensenheugenis is daar het 'heilig vuur' en tegelijkertijd beleven we het 'onheilige vuur', dat op vele plaatsen brandt. En dan is er nog het innerlijke louteringsvuur van de ziel.

Vuur wordt pas gezien als een lucifer wordt afgestreken,
hoewel het vuur steeds in de lucifer verborgen ligt.
Zo blijft het goddelijke in het lichaam verborgen tot het
door het mystieke mantram vrijkomt.

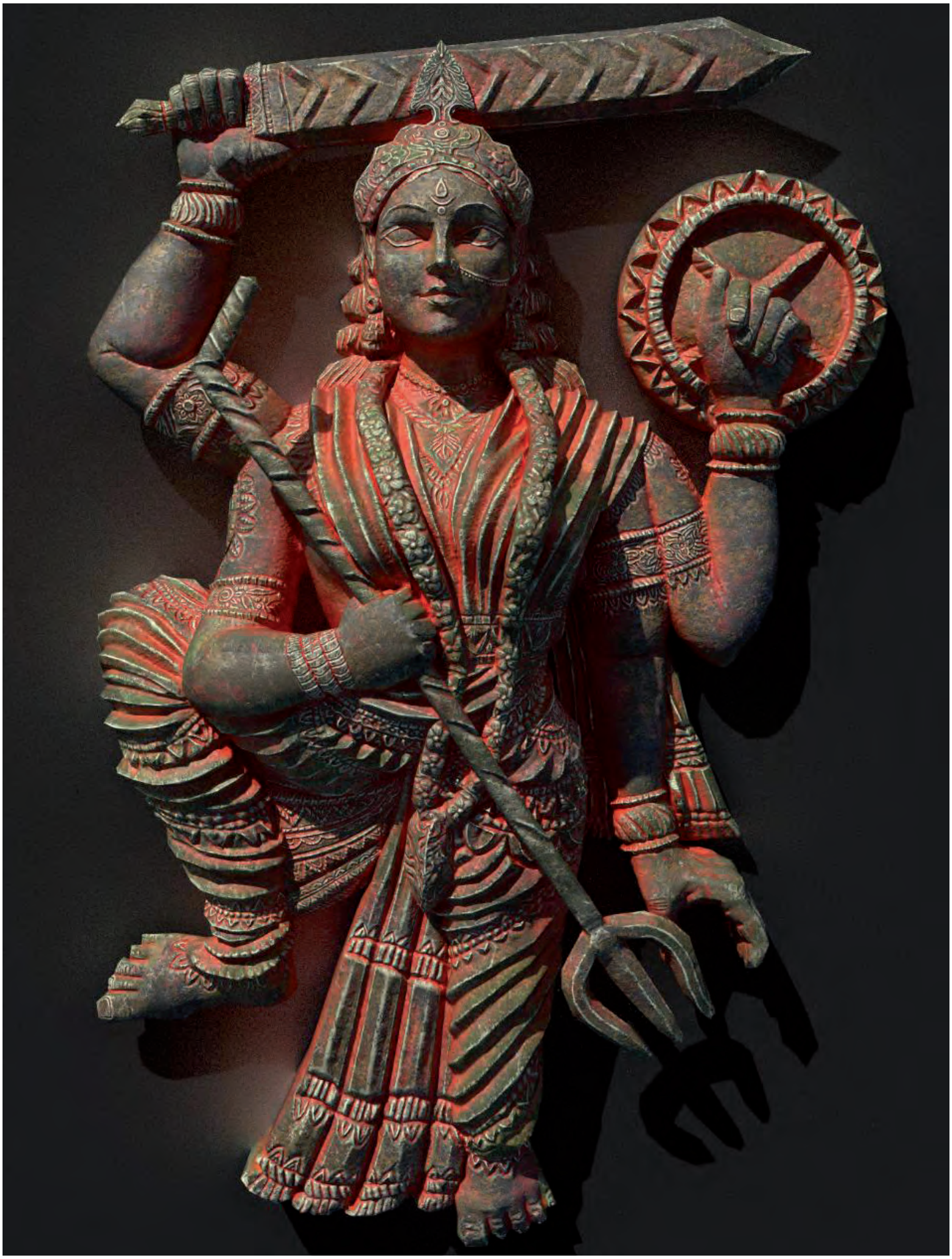
Shveteshvatara Upanishad

Ik zit 's avonds in de warme, gezellige kamer en kijk door het ruitje naar het vuur dat krachtig en fel brandt in de haard. Buiten is het koud en donker. Het vuur verwarmt me en brengt een behaaglijke sfeer van veiligheid en geborgenheid.
De helder oranje gekleurde vlammentongen laaien krachtig op in een verhitte aandrang. Hun bewegingen volgen een verborgen, gelijkmatig dansritme. Hun flakkerende spel heeft iets opwindends en tegelijk, vreemd genoeg, iets rustgevends.

Ik probeer me voor te stellen welke bedrieglijke en toch ook voor overleving noodzakelijke rol het vuur heeft gespeeld voor mensen in vroeger tijden. Hoe zij, rond het vuur hurkend of thuis voor de kachel zittend elkaar gevonden hebben om belangrijke berichten en fijne of enge verhalen uit te wisselen. Of hoe ze weerloos overgeleverd waren aan brandschattende horden en hun vaderland en hun hebben en houwen verloren (zonder het verzachtende vooruitzicht op schadevergoeding door rampenfondsen en inboedelverzekering). Hoe ook nog vandaag de dag in veel delen van de wereld met vuurwapens op mensen wordt geschoten en al hun hoop en hun toekomstplannen teniet gedaan worden.
Op de radio wordt bekendgemaakt dat de Duitsers aan het eind van 2022 naar schatting 120 miljoen euro aan vuurwerk hebben uitgegeven. Wat zet mensen aan tot zulke exorbitante uitgaven? Welke aantrekkingskracht bergt het vuurspektakel in zich?
Biedt het een uitlaatklep, doordat ze alle opgekropte angsten en spanningen kunnen ontladen? Is het mogelijk een relikwie uit archaïsche tijden, toen men geloofde en hoopte met vuurmagie en rook onheil af te kunnen weren en demonische krachten te verdrijven en te verbannen?

Intussen verlicht een gelijkmatige gloed het zich opofferende hout, hier en daar omgeven door een blauwachtig licht. Uiteindelijk blijft er witte as over, die langzaam afkoelt. Ik laat mijn gedachten vrij rondzwerven, beelden komen in mij op en sterven weer weg. Hoe werkt het vuurelement in mij, in mijn leven? Ben ik nou, zoals ik mij de bekende Bijbelwoorden herinner, 'heet' of bij tijden ook 'koud'? Of zelfs: 'lauw'? Is er iets in mijn leven waarvoor ik werkelijk in vuur en vlam sta?
Er doemen voor mijn geestesoog al gruwelijke beelden op uit de atmosferische archieven van het verleden: gloeiende fanaten en flagellanten, fakkels van haatdragende bendes, loeiende brandstapels… afschuwelijke beelden van vernietiging.
Ook zijn er de heilige vuren, brandend gehouden in tempelhallen, behoed door priesteressen. Voor mij lijkt het rituele aansteken van een zevenarmige kandelaar een gewijde, symbolische handeling. Vindt die ook in mij plaats, in mijn eigen wezen? Verleent het vuur mij de kracht voor een actief handelingsleven, verlicht door de zon in het hart en het licht van de kennis? Welke vurige processen moeten eraan voorafgaan, opdat dit een waarachtig levensfeit kan worden?
Al sinds het vroegste begin van de sacrale tradities wordt het vuur met een offerdaad geassocieerd. Werden er in vroegere tijden cultische vuuroffers gecelebreerd; in onze tijd is het mysterie van het vuur, naar het mij schijnt, in ons eigen innerlijk geborgen. Ik zie het

▷	TEKST: ISABEL LEHNEN
▷	LAND: DUITSLAND
▷	BEELD: DIANA VANDENBERGH
▷	RUBRIEK: GEEST EN ZIEL

Chamunda Devi

© Franz Marc. Kämpfende Formen 1914

Het vuur van Shiva: **de kracht der schepping en de kracht van de vernietiging**

als een uitdrukking van een oerverlangen in de mens om de begrenzingen van een grofstoffelijk, door tegenstrijdige en elkaar weerstrevende krachten beheerst levensveld te doorbreken. Om aan de gevangenschap van onze eigen lagere wezensnatuur te ontstijgen en naar de hogere vibratie van een oorspronkelijk door geestelijke krachten gedragen leven terug te keren.
Woorden uit Rainer Maria Rilkes laatste gedicht, ontstaan in het aangezicht van de naderende dood,
komen in mij op:
…zoals ik in de geest brandde, zie, ik brand in u;
het hout heeft lang weerstand geboden,
de vlam, die u brandt, niet aan willen nemen,
nu, daarentegen, kom ik u nader en brand in u.

Kunnen wij, nog in het volle leven staand, deze vuurdood sterven – niet éénmaal, maar vele malen? Dagelijks? Gaat het zo dat wij – zoals in Rilkes gedicht – uitroepen: ‘Ben ik het nog, die daar onkenbaar brandt?’
Een louteringsbrand kan als een proces van enorm vernietigend geweld beleefd worden. In de hindoeïstische mythologie gaan de krachten der schepping en der vernietiging samen, vertegenwoordigd door de godheid Shiva, maar ook door vrouwelijke godheden in verschillende, angstaanjagende openbaringsvormen: Kali, Durga of ook Chamunda Devi, die in opdracht van de goden de machtige demonische krachten van de Asoera’s overwint.
Zo’n dramatische gebeurtenis vindt zeker ook in ons eigen innerlijk plaats. Als wij ons er vol vertrouwen aan overgeven, kunnen duistere ziele-aspecten en weerstanden, onheilige emoties en driften en karmische overblijfselen uit vroegere incarnaties door de verterende vlammen van de vurige goddelijke krachten, die in ons aanwezig zijn en hun werking hebben, volstrekt gereinigd en verbrand worden. Wanneer wij ons openstellen voor de magie van de violette vlam, worden we geleidelijk veranderd, op alle niveaus van ons fijnstoffelijke wezensaanzicht en tot in iedere cel van ons lichaam. Met vreugde kunnen wij instemmen met dit mysterieuze transformatieproces, waardoor uiteindelijk een van goddelijk bewustzijn doorgloeide mens in ons ontstaat. Zoals de feniks uit de as, rijst de vuurvogel van onze ziel bevrijd op naar het nieuwe leven.
Het alchemische proces van het ‘geheime vuur’ voltrekt zich in de stilte en de afgescheidenheid. Niets daarvan mag naar buiten gedemonstreerd of aan anderen verteld worden. Maar wijze helpers en raadgevers staan ons bij. Krachtens de wetenschap der alchemie moet het toegevoerde vuur op de juiste wijze getemperd worden om de werking van het innerlijke vuur op te wekken. Onverenigbare verschillen moeten afgebroken worden opdat op een hoger niveau een hereniging kan plaatsvinden. In zijn liederen zingt de soefidichter Jalal ad-Din Rumi over de mystieke vervoering bij de volledige transformatie van zijn wezen:
Het resultaat is slechts die drie woorden:
Ik brandde, ik verbrandde, ik verbrandde…

Alle bezwaren moeten hier zwijgen. Een dergelijke mate van onvoorwaardelijke overgave komt bij de huidige mensheid aanvankelijk vreemd over. Juist daarin ligt nochtans het geheim van ons vuuroffer: het geschiedt in dankbaarheid, liefde en innige vreugde.

Een innerlijke ruimte

▷	TEKST:	ESTELLE AMSEL
▷	LAND:	FRANKRIJK
▷	BEELD:	ELYSIA NAGEL
▷	RUBRIEK:	DE NIEUWE TIJD

Ik weet dat ik een hart heb. Het is als een dubbele kamer, altijd in beweging, en ik hoor het. Ik hoor erin het ritme van mijn leven, mijn stiltes en mijn bewegingen, de snelheid waarmee ik beweeg en denk. Ik kan het me voorstellen, een rode en pulserende ruimte. Ik kan het niet echt bevelen, alsof het een eigen leven in mij heeft. Zijn naam is vol van zachtheid.

Ik zie het als een plaats die, vanuit zijn ruimte, een nog geheimere plaats omringt. Als ik deze plaats betreed, dan leef ik die ruimte, die geen grenzen meer kent. Het binnenste is een wereld geworden, verlicht door een ster die zowel zijn middelpunt is als de diepste natuur ervan.

Als ik dit hart van het zijn betreed, word ik Wij, Wij, verenigd en verbijzonderd tegelijk, zorgzaam, verheugd, vitaal. Ik ervaar deze eenwording met het leven, met de uitingen van het leven, en de diepe actieve betekenis van deze eenheid tussen alles.

Mijn aandacht gaat plotseling uit naar hen die afgesneden zijn van deze eenheid, teruggetrokken in zichzelf en verstoken van licht, naar hoe hen met ons te herenigen. De kern die zei ‘ik’ is gekrompen als een zwarte zon die daarboven zou kunnen zijn, elders in mijn lichaam. Vanuit deze immense en gelukkige ruimte pulseert de mogelijkheid van ruimte in mijn lichaam, tussen elke slag die mijn leven luidt, een oneindige en mogelijke ruimte-tijd, vervat in de uitdrukking van dit hart.

En ik ben weer buiten dit innerlijke en grenzeloze hart. Aan de buitenkant ken ik alleen de grenzen. Nu al vergeet ik deze indruk, deze herinnering, of was het een idee? Ik weet niet hoe dit vreemde beeld tot mij kwam, dat zo absoluut was. Waarom voelde ik dit, wat mij al ontgaan is, en wat ik zou willen grijpen?

Weet je hoe je deze innerlijke weg kunt vinden? Waar zijn zij die deze innerlijke ruimte beleven, haar uitzenden, haar elk moment leven? Ik overdacht hun aantal gedurende een hartslag, het was immens. ▲

▷ TEKST:	QUENTIN BILIWALD
▷ LAND:	FRANKRIJK
▷ BEELD:	GARHWAHL 1976
▷ RUBRIEK:	LEVEND VERLEDEN

Een ochtend in de Rishi school

Voor je ingewikkelde dingen leert, leer eerst de liefdesbrieven lezen, gezonden door de wind en de regen, de sneeuw en de maan.

Ikkyu, Japanse theemeester

Lang geleden, ergens aan de oevers van de Indus, op het uur dat de zon op komt om de aarde te omhelzen, gingen kleine kinderen, als vrolijke leerlingen, al zingend op weg. Velen van hen kwamen ‘s ochtends onder de grote peperboom zitten om te luisteren naar de les van hun leraar. Op de daken van de huizen zaten de apen te ontbijten en lachten om elkaar. Een kat lag lui in de zon, zonder zich te bekommeren om zijn luidruchtige buren. In elke boom waren vogels druk met het voeden van hun familie, met de atmosfeer op te fleuren en de hemel te kleuren. Het zou onder de palmbomen van Egypte op de oever van de Nijl geweest kunnen zijn, of in de schaduw van de machtige eiken die geworteld staan in Keltische landen.
De dageraad schittert, overal en op elk moment, voor wie zijn ogen wijd opent.
Eén kind vroeg aan de leraar:
- Wie heeft de vogels geschapen?
- De vogels? Mmm … De onderwijzer dacht even na. Vogels zingen, apen lachen en jullie, leerlingen, kwamen ook al zingend en lachend hierheen. Alle levende wezens zingen. De goden, de wezens die onze schilders zo onhandig afbeelden op de muren van de tempels, zingen ook. De aarde, het vuur, het water, het woud, de tijger, het werk van mannen, de liefde van vrouwen, de vreugde van kinderen, alles wat er gebeurt is het grote lied, het verhaal dat de almachtige goden vertellen.
- De goden hebben dus alles geschapen, zei de bedachtzame jongen.
- Ze hebben vast een valse noot geraakt voor jouw gezicht, zei een van zijn klasgenoten plagend.
De hele klas lachte hartelijk, zelfs het ‘slachtoffer’ glimlachte, nog nadenkend over het verhaal van het godenlied.

Wat is een eeuwig hart?

- Maar als alles wat er bestaat het lied van de goden is, waarom zingen ze dan over dood en droefenis? Als het de goden zijn die mijn leven zingen, wat zijn zij dan vreemde componisten! ging het jongetje verder.
- Het is waar, riep een klein meisje uit. Ik heb me vaak afgevraagd waarom de goden zo'n gevaarlijke wereld hebben geschapen. Ik ben klein, maar mijn zusjes zijn nog kleiner. Een van hen stierf deze winter, ze was pas twee jaar oud. Wat is de betekenis van dat lied? Aan welk vreemde hart kan zo'n melodie ontspruiten?
De kleine klas begon te gonzen van de brandende vraag naar de juistheid van het godenlied, ieder deed mee vanuit zijn eigen pijnlijke ervaringen.

'Het is karma!', hoorden we regelmatig. Karma is altijd juist, het is het logische, onontkoombare gevolg van wat men doet.
- Onontkoo...wat?
- Onontkoombaar, domoor! Dat wat we niet kunnen voorkomen. Als ons verschrikkelijke dingen overkomen, is dat omdat we ze verdienen, dat is alles... dat is de wet!
Terwijl hij betekenisvolle blikken uitwisselde met de apen op het tegenoverliggende dak, volgde de leraar de weerbots van argumenten voor en tegen, en ook de deining van de gevoelens die in de discussie opkwamen.
- De wet? hernam een ander. Als de goden alle melodieën zingen, wat kunnen wij daar dan aan veranderen? Welke keuze hebben we om goed of fout te doen? Als alles staat geschreven is er geen wet, er is enkel een script dat wij, de acteurs, spelen.
- Ik zou nooit een acteur als jij in mijn theater hebben opgenomen, grapte de kleine grappenmaker opnieuw.
- Er is geen script, zei een meisje. Mijn vader vertelde me dat het menselijk leven de lila is, het spel van de goden. In dat spel hebben we inderdaad een rol die we spelen, goed of niet.
- En wie zegt dat je gewonnen hebt? Wanneer eindigt het spel?
- Als het karma op is!
- Ah, nee, het gaat niet opnieuw beginnen met dat onontko-dinges karma! Dan komen we hier nooit meer uit...
De leraar, die geen woord van de uitwisselingen gemist had, keek naar de ekster die op een tak boven hem geland was, met zijn lange staart, zijn witte lijf en zijn zwart en blauwe vleugels. Een raaf had zich bij hem gevoegd op de bovenste tak. Ze wachtten op het vertrek van de kinderen om zich tegoed te doen aan de kruimels van hun proevertjes.
- De goden bezingen de wereld, zei de onderwijzer met luide maar vriendelijke stem om de rust te herstellen. Maar wie begon ooit de goden te zingen?
De kinderen luisterden opnieuw en doken in de onbekende ruimte die de leraar voor hen had geopend. Zingen de goden omdat het hun karma is? Is er een wet voor de goden?
- De goden zijn eeuwig, ze hebben geen begin en geen einde. Niemand kan ooit begonnen zijn ze te zingen, antwoordde een van de oudere leerlingen.
- Als de goden eeuwig zijn, hebben ze een lichaam dat niet sterft, dat is, is geweest en altijd zal zijn, vervolgde de leraar.
- Ja, daar was de vergadering het mee eens.
- In hun lichaam kan alleen maar een hart zitten dat ook eeuwig klopt, dat onuitputtelijk is.
- Zonder twijfel.
- Om muziek te maken moeten jullie, die zo vaak zingen, samen in het ritme

© Akshaya Patra
Foundation op Pixabay

zijn. Dat is de eerste vereiste. Je kunt een beetje vals spelen, maar ritmisch uit de maat, dat is onmogelijk. Welnu, als de goden eeuwig zijn, dan is dat omdat hun hart klopt op het ritme van het hart van het universum, van de mysterieuze Bron waar alles uit voortkomt en waarnaar alles terugkeert.

- Wat is die Bron, meneer? vroeg het eerste jongetje.

- Er kan niets anders over gezegd worden dan dat zij pulseert in alle schepselen, in elk wezen om ons heen, zelfs in de dingen. Als de goden gezegend zijn, is dat omdat zij overal waar zij kijken de aanwezigheid van de Bron weten te herkennen. Ze zijn dus altijd in verbinding, in het ritme, en verspreiden het lied van de Oorsprong zoals het sap dat door de gehele boom opstijgt of het bloed dat de dorst lest van het kleinste deeltje van ons lichaam.

- Maar wij zijn niet zo gelukkig! Je hebt ons nog maar net verteld over deze Bron die geluk geeft, alsof alles wat we daarvoor hadden gedaan van geen waarde was vergeleken met de muziek waarin de goden leven.

- Wij zijn mensen, ging de leraar verder, we worden geboren om duizenden ervaringen van vreugde en lijden te beleven, en dan sterven we.

- Voor een beter leven later, stelde de eerste jongen.

- De volgende keer kies ik een ander dorp dan het jouwe, lachte de grappenmaker.

- Wie van jullie herinnert zich zijn

De ekster en de raaf zaten daar nog steeds, geduldig, met de elegantie van hun soort

vorige leven als trouwe dienaar? Net als dieren hebben we allemaal een kloppend hart, dat het ritme en de warmte van het leven door ons lichaam stuwt. Ook hebben we een geest om te scheppen en een wil om onze overlevingsstrategieën uit te voeren in deze wereld waar we moeten eten, onderdak en kleding vinden om de dood af te weren, die op de loer ligt vanaf het moment dat we geboren zijn.

- Het is een verloren strijd, zei een jongen die tot dan toe had gezwegen.

- Absoluut! Bij voorbaat verloren! zei de leraar. Of we nu één leven hebben of vele, we sterven. De vraag is dus: wat is een eeuwig kloppend hart, een onsterfelijk en gezegend hart, zoals wij allen verlangen er één te bezitten?

- O ja! antwoordden de brave kinderen allen samen.

- Kom dichterbij, kleine vrienden, en kijk!

De leraar was een Rishi, een ziener uit vervlogen tijd. Hij stond op en hield een platte witte steen als een dienblad voor iedereen zichtbaar omhoog. Hij sloot zijn ogen en er verschenen beelden op het oppervlak van de steen.

- Over een lange tijd, zei hij, zullen jullie achter-achter-achterkleinkinderen leven zonder rekening te houden met de goden. Altijd op zoek naar geluk, zullen ze onsterfelijkheid willen, of liever gezegd, ze zullen de dood niet langer accepteren. Zij zullen steeds talrijker worden en de Levensheuvels, de koninkrijken van de bomen en de tijgers vernietigen. Zij

zullen noch aan de ouders van gisteren, noch aan de kinderen van hun kinderen denken en koppig voor zichzelf huizen van genot bouwen, in weerwil van alle door de goden gezongen schepselen. Gericht op hun eigen verlangens zullen zij alles heel snel willen doen, voortdurend uit het ritme van dag en nacht, van de zon en de seizoenen. Machines zullen hen helpen in hun dolle race: automaten bedacht door de corrupte magiërs van dit komende tijdperk. Zij zullen zelfs portalen naar de wereld van de dromen en de doden creëren om de levenden af te leiden en hen te storten in de vergetelheid van de dood die, hoewel uitgesteld, toch de zekerste deadline voor iedereen zal blijven. Dronken van de meest uiteenlopende muziek zullen zij doof blijven voor de hemelse liederen die het leven ritme geven. Hun harten zullen breekbaar zijn. Slaap zal hen vaak in de handen van de Angst overleveren, tobbend over waardeloze problemen. Slapeloos zullen er weinigen zijn die zich de vraag stellen: wat is een eeuwig hart? Geconfronteerd met het schouwspel van de vreemde machines die de heilige bossen kappen, met deze harde en gehaaste mensen, bleven de kinderen sprakeloos. Een ogenblik was er een vreemde stilte toen de Rishi zijn ogen opende en het verbazingwekkende dienblad weer in zijn blauwe stoffen tas stopte. De ekster en de raaf zaten daar nog steeds, geduldig, met de elegantie van hun soort, wachtend tot de les was afgelopen.

- Maar... maar hoe zorgen we ervoor dat onze achter-achterkleinkinderen, misschien wij zelf later, deze nachtmerrie van machines en het einde van het tijgerrijk niet hoeven mee te maken? vroeg nu weer de eerste jongen.

- De leraar zei: Het is noodzakelijk om aandacht te schenken aan alles om ons heen. De boom, de ekster, de raaf, de rivier, de kat, je vrienden, de apen, je ouders, de wind, alles pulseert, alles zingt. Ontwikkel uitsluitend de krachten die er toe doen: luisteren en waarnemen. Door te luisteren en diep te observeren wat leeft ontcijferen we de prachtige en complexe muziek waarin we spelen. We leren altijd, want muziek leeft, verandert voortdurend. Om haar te begrijpen, moeten we doen zoals zij doet, we moeten sterven om steeds opnieuw geboren te worden. Dat is het geheim, de essentie van de muziek: sterven om herboren te worden. Hoe meer je oplet, hoe meer je hart wil kloppen in het ritme van de onuitputtelijke stroom van het leven. Zo verbind je je ogen, oren en hele hoofd met die hartslag. Doe je dit dan zal je nooit het rijk van de tijgers aanvallen. De intelligentie zal je dat niet toestaan. Ook jij zult een woonplaats van het leven worden, een lichtgevend deeltje van het hart van het universum, een muzikant in harmonie met het lied van de goden. Dat is de uitdaging van elke ware school.

- En zullen wij de Bron kennen? vroeg de jongen.

- Je zult wel zien... Laten we nu de Psalm voor het Licht van de meimaand zingen, alstublieft.

Toen ze weg gingen keek de leraar naar het vrolijke tumult van de kinderen. Aan de voet van de boom, toen daar niemand meer over bleef, feestten de ekster en de kraai eindelijk met de vreugde en de elegantie van hun soort.

Twee stille getuigen van de onsterfelijke waarheid

TEKST:	HERMANN ACHENBACH/DICK VAN NIEKERK
LAND:	DUITSLAND
BEELD:	POL FRAITURE
RUBRIEK:	LEVEND VERLEDEN

Elévation Intemporelle

Al in het begin van de westerse beschaving werden de alles beslissende vragen gesteld naar de waarheid en de bron van alle wijsheid. De filosoof Heracleitos vond daar door zelfonderzoek antwoorden op. Hij ontdekte het goddelijke principe in de mens. De filosoof en theoloog Origenes wilde datgene dat Heracleitos ontdekt had ook in het christendom opnemen en moest daarvoor zwaar boeten. Ze zijn allebei relatief onbekend gebleven maar zijn ondertussen wel geruisloos verweven met tal van aspecten uit de Europese geschiedenis van de geest.

H

Heracleitos en de eigenlijke bron van het zijn

Plusminus drieduizend jaar geleden vestigden de Grieken zich in het kustgebied van Klein-Azië, het huidige Turkije. Dat was al bewoond door de Kariërs. In Efeze had het Karische volk een heiligdom opgericht dat was gewijd aan de godin van de vruchtbaarheid, Diana polymastos. We kennen nu nog de voorstelling van de *alma mater*, de met veel borsten voedende godin van Efeze. De Grieken hebben in deze tempelzone in Klein-Azië de eerste stenen tempel gebouwd, die tot de zeven wereldwonderen van de oudheid gerekend werd.

Het grondvlak was een vierkante kilometer groot en de tempel was 25 meter hoog. In de toenmalige tempelruimte bevond zich eveneens een klein bosgebied, alwaar Heracleitos zich had teruggetrokken.

Voor de Kariërs was inwijding nog – onder andere – afhankelijk van de jaargetijden en de stand van sterren en planeten. De spirituele beleving van Efeze emancipeerde door toedoen van Heracleitos evenwel: inwijding kon plaatsvinden onafhankelijk van natuur, tijd, locatie en astronomische fenomenen. Slechts de rijpheid van de leerling, die van zijn spirituele ervaring afhangt, van zijn denken en van zijn wijsheid, was doorslaggevend.

Heracleitos (520-460 v.Chr.) neemt onder de Griekse filosofen een uitzonderingspositie in. Bij hem treedt voor het eerst het bewustzijn van het denken over zichzelf naar voren. En dat bewustzijn houdt het idee van de Logos in. Terwijl in een overeenkomstige periode Pythagoras (570-510 v.Chr.) wetenschap en kennis verzamelde op zijn reizen door de toenmalige bekende wereld en als een ware zoeker – ook in de huidige betekenis – kan worden beschouwd, neemt Heracleitos een geheel ander standpunt in. Hij zegt alles te weten. Deze uitspraak is vergelijkbaar met wat Socrates later zei: ‘Ik weet dat ik niets weet.’ Socrates had veel kennis; hij was als filosoof een ‘wetende’. Bij deze uitspraak kan het alleen om de alles beslissende vraag naar de waarheid en de oerbron van de wijsheid gaan.

Bij Heracleitos nemen we de geboorte van het denken uit de Logos waar, de eigenlijke bron van het zijn. Wellicht helpt daarbij het gegeven dat Heraclei-

Heracleitos noemt het vuur de oorzaak van alle dingen, de grond van alle verschijningsvormen

tos nog in contact met de goden stond. Pythagoras en Socrates daarentegen konden alleen nog uit de voorstelling van de goden kennis afleiden. Daardoor konden de nakomelingen van Heracleitos hem soms niet meer volledig begrijpen. En wij kunnen dat nu ook niet goed.

Bij Heracleitos beleven we de geboorte van de gedachten uit de Logos, de eigenlijke bron van het Zijn. De logos-idee heeft evenwel gedurende duizenden jaren tot op dit moment standgehouden. Heracleitos schreef zijn gedachten neer en liet zijn boeken achter in de tempel van Artemis (de tempel van Diana polymastos). De bedoeling was dat alleen diegenen tot deze aantekeningen zouden worden toegelaten, die daaraantoe waren (krachtens hun positie in de Artemistempel). Heracleitos' heilige geschrift zou zo onder de bescherming van de Logosgodin geborgen blijven. Overgeleverd is de zinsnede aangaande de bron van zijn weten: 'Ik doorvorste mijzelf.' De volkomen logos is het oerprincipe van schepping. De logos-idee beschrijft het geestelijke vuurprincipe dat met elk wezen van de schepping verbonden is en dat elk mens in zijn eigen innerlijk ervaren kan.
Door alle eeuwen heen wordt dit idee van de vuurgeest verder gedragen. Het vindt ook uitdrukking in het Griekse oerbegrip van het Nieuwe Testament: "In den beginne was het Woord [de Logos] en het woord was bij God en het Woord was God.'
Het is goed je ervan bewust te worden dat de oude Griekse filosofen de mythologie als het geschiktste uitdrukkingsmiddel beschouwden om contact met de werkelijkheid te leggen. Wel moet bedacht worden dat het vandaag de dag nauwelijks mogelijk is de situatie rond 500 v.Chr. juist te beoordelen, respectievelijk te kennen. Maatschappelijke, filosofische en religieuze verschijningsvormen, tradities en bedreigingen en reacties daarop kunnen niet met huidige maatstaven worden aangegeven. Toch kan de huidige mens uit de oude filosofie waardevolle kennis betrekken. Ook literatuur en poëzie behoorden toen tot de wezenlijke oer-fenomenen van het bestaan. Mythen kunnen als speelruimte worden opgevat tussen waarheid en onwaarheid. Zij stellen de werkelijkheid voor in het aanschouwelijke spel van fantasie en innerlijke waarneming.

In dit verband kunnen wonderen tijdelijk de natuurordening als het ware buiten werking zetten.
Heracleitos noemt het vuur de oergrond van alles. Vermoedelijk wil hij daarmee de vraag naar de eenduidige grond van alle verschijningsvormen beantwoorden. Daarin zou het begin van de geesteswetenschap kunnen liggen, vooral doordat vanwege Heracleitos' introductie van de vuurgeest het kosmologische eenheidsdogma van de an-

Innerlijk is de Logos het zaad van toekomstige evolutie

tieken principieel werd opgeheven. De geldigheid van 'het is altijd zo geweest en het zal altijd zo blijven' is voorbij. Zijn wellicht bekendste tekstfragment – dat de tijden heeft doorstaan – speelt nu een beslissende rol: *panta rhei*, alles stroomt, alles is aan verandering onderworpen vanwege de goddelijke vuurgeest. Dit vuur is geen 'oerstof in rust', maar een motorische kracht van permanente verandering. Daartoe kan ook gerekend worden Heracleitos' vaak verkeerd begrepen tekst: 'De oorlog is de vader aller dingen.' Deze zinsnede heeft Hegel, Marx, Engels en Lenin beïnvloed. Ze moet in alle gevallen in de zin van een innerlijke uiteenzetting worden begrepen. Ook de oorspronkelijke islam heeft die gedachte opgenomen: de *jihad* betekent goed beschouwd de innerlijke, mentale en emotionele strijd vanwege het juiste handelen voor het aangezicht van Allah.
Een aantal overgeleverde fragmenten

van Heracleitos beschrijft een vroeg dualisme, dat de innerlijke strijd noodzakelijkerwijze levendig houdt:
De mensen begrijpen niet hoe het 'Ene' uiteenlopend is en toch in overeenstemming met zichzelf.

- Het al is 'alles ineen'; het gescheidene en het ongescheidene, gewordene en ongewordene, sterfelijke en onsterfelijke.
- De spiralengang, gestadig en gekromd, is een en dezelfde, gestadig opwaarts en in kringen omhoog tegelijkertijd.
- De natuur streeft naar de tegenovergestelden en brengt hierdoor samenklank voort – en niet door het gelijke.
- Zich veranderend, rust het etherische vuur uit in het menselijk lichaam.
- Van het goddelijke gaat de meeste kennis verloren door gebrek aan vertrouwen.

Aan het 'einde van de dag' zijn alle tegenstellingen en tegenspraak van het mensenleven tot een hogere geestesgesteldheid en eenheid opgetrokken. Zo ontstond in de geschriften van Heracleitos de indrukwekkende leer van de *coincidentia oppositorum*, het samenvallen van de tegendelen. Deze idee vinden we later terug bij Cusanus (vijftiende eeuw) de kardinaal-filosoof die de deuren openzette voor de lente van de renaissance.
Dit filosofische, Efesische inzicht komt overeen met de Logos, zoals Heracleitos deze postuleert. Deze is tegelijkertijd 'woord' – dus idee en taal – en gedachte, dus innerlijk voortbrengingsproces van de eigen waarheid van de zinnen en tegelijkertijd van de rede.
De mens, geïnspireerd door de goddelijke Logos, kan de woorden spreken: Hebt gij niet mij maar de Logos verstaan, dan is het wijsheid te zeggen: 'Alles is één.'

Het actieve principe, de kracht van de Logos in mensen, is als immer ongebroken. Uiterlijk is het de volkomen geworden scheppingskracht. Innerlijk (op het geestzieleniveau) is de Logos het zaad van toekomstige evolutie. Nog in een groeiproces besloten. Zo wordt het na de schaarse overleveringen van Heracleitos verklaarbaar dat de geest in het hart des mensen actief scheppend werkzaam is en de ontwikkeling van een hoger 'ik' bespoedigt tot in een toestand waarin de goddelijke geestkracht in een ontwikkeld mens tot vergeestelijking, tot heiliging voert. Rotsvast vertrouwen is de weg naar de Logos.

Doch, tot op het innigst met
de Logos vervlochten,
Verzet zich de mens voortdurend.
Hoe kan iemand zich voor
het Licht verbergen
dat nooit vergaat?

Origenes: lichtdrager van ongekend formaat

Wanneer we Origenes' oeuvre nader beschouwen, moeten we in gedachten houden dat het zogenaamde origenisme pas na zijn dood opkwam en dat het merendeel van de standpunten die in zijn boek over de Basis naar voren komen, wijzen op een theologie van het zoeken die vaak tot uiting komt in het poneren van twee tegengestelde standpunten zonder meteen een conclusie te trekken. Hij laat alles verder over aan ieders 'eigen denken'. Het is absoluut geen kerkelijke dogmatiek maar eerder een vorm van godsdienstfilosofie. Veelzeggend is zijn opdracht: 'Steek voor u zelf het licht van de kennis aan.' Hij bedoelde daarmee dat God aan de mens de opdracht heeft gegeven om door eigen geestelijke inspanning tot hoger leven te komen. Origenes is in de achteruitkijkspiegel

Brief van Barnabas

De op Cyprus geboren Barnabas (betekenis: zoon van de vertroosting) verwijt de orthodoxe joden in zijn brief een gebrek aan diepgang bij de studie van de geschriften van Mozes die ze letterlijk uitlegden. Ware christenen zijn volgens Barnabas door hun gnostieke gerichtheid in staat via de allegorische weg de werkelijke betekenis van de teksten uit het Oude Testament te achterhalen.

Hij sprak de joden aan op het feit dat God in een tempel(gebouw) zou wonen. De werkelijke tempel van God had volgens Barnabas de hemel als dak en de aarde als vloer, even later werd dat de tempel van het lichaam die Jezus in drie dagen zou opbouwen. Barnabas veegt de vloer aan met de idee dat de schepping van de wereld in zes dagen plaatsvond. In de mozaïsche geschriften werd heel duidelijk gesteld dat 'een dag voor God duizend jaar duurde'. Voor God was een dag een andere tijdseenheid dan voor de mens. Barnabas ging dus al ver vóór Albert Einstein uit van een relatieve tijdstheorie…

Opmerkelijk was zijn kritiek op uiterlijke rituelen zoals de spijswetten en de besnijdenis, die in geestelijke zin dienden te worden uitgelegd. Het verbod op varkensvlees bijvoorbeeld betekende dat men zich niet met rijke mensen moest vereenzelvigen want die gedroegen zich als varkens die zich wentelden in de modder van het luxueuze leven …

Het verbod op het eten van valk, adelaar, gier en kraai stond voor de omgang met mensen die een roofzuchtige mentaliteit hadden …

Deze brief van Barnabas heeft tientallen jaren op de nominatie gestaan om in het Nieuwe Testament te worden opgenomen. In een heel oud bijbelhandschrift (de Codex Sinaiticus) is dat zelfs een keer gebeurd. De Nederlandse theoloog en kerkhistoricus Gilles Quispel heeft ervan gezegd: 'Wanneer de brief van Barnabas in de Bijbel zou zijn opgenomen, dan waren in mijn visie het lutheranisme, het calvinisme en de islam waarschijnlijk nooit ontstaan!' Wat men van zo'n uitspraak ook moge vinden, ze geeft in ieder geval het belang van de Bijbels georiënteerde allegorische leesmethode aan.

De bekendste allegorie in de (Middel)Nederlandse taal is *Den Spiegel der Salicheit van Elckerlijc* (vijftiende eeuw), het internationaal vermaarde spel van de mens die door God voor zijn rechterstoel gedaagd wordt en aan wie rekenschap en verantwoording over zijn leven gevraagd wordt. In dit 'zinnenspel' worden menselijke hoedanigheden tot leven gebracht: vriendschap, *Deugd, Kennisse, maghe en neve* (familie en vriendschap) en *Het Goed* (bezit), die geen van alle bereid zijn Elckerlyc op zijn laatste tocht te vergezellen. Pas als hij bij Biechte geweest is, is ook Kennisse bereid zich in te zetten evenals Wijsheid ten einde Elckerlyc de gelegenheid te geven om zonder de ballast van gewetensbezwaren te sterven. In een eerdere gebruiksfase was Elckerlyc de naam van het huidige conferentieoord Renova.

een vat vol tegenspraak gebleven omdat zijn nalatenschap danig is vertroebeld. We hebben te maken met de door Origenes zelf opgeschreven 'leer', in het Nederlands neergelegd in het boek over 'de Basis'. Daarnaast bestaat er een vermeend origenisme van de anti-origenisten. Dit zijn teksten die geschreven zijn door tegenstanders enkele eeuwen na de dood van Origenes, die soms tegenstrijdig van aard zijn. Deze worden ten onrechte aan Origenes toegeschreven, maar verwijzen wel altijd naar zijn leer. En dan zijn er nog de opvattingen zoals die door Egyptische en Palestijnse monniken – soms heel delicaat – verder ontwikkeld zijn. Deze drie vormen van kennis over Origenes worden vaak door elkaar heen aangewend en het is niet altijd eenvoudig aan te wijzen wat oorspronkelijk van Origenes is.

Op het concilie van Constantinopel (in 553) werden negen stellingen van Origenes als ketters veroordeeld. In het jaar 869 besloot de kerk het tweezielenprincipe af te schaffen, volgens welke de mens naast de aardse ziel ook een onsterfelijke geestziel bezit. De leer van de twee zielen werd door de banvloek getroffen, een banvloek die tot op heden voortduurt. De mens verloor de geest in zijn bewustzijn en daarmee werd – zonder dat men het zich bewust was – de grondslag voor het huidige materialisme gelegd. Ook het luciferische, het overdrijvende aardse ik, kon nu de Europese cultuur binnentrekken. De gevolgen daarvan beleven we in onze tijd.

Origenes werd onder het bewind van keizer Decius gefolterd en zwaar mishandeld in gevangenissen. In 254 is hij aan die verwondingen overleden. Zijn bijnaam was Origenes Adamantius, de man van staal. Hij drukte zijn verhouding met God de vader als volgt uit: 'Als we ons niet aan de Boze overleve-

Hij had dagelijks zeven stenografen nodig om de ‘vruchten van zijn denken’ vast te leggen

ren, maar aan God ruimte geven, zaait God zijn zaad in onze *hegemonikon*.’
De plaats in ons waar hogere krachten van kennis werken omschrijft hij als het binnenste van ons omhulsel, alwaar het ongenaakbare bewaard wordt. Dit *principale cordis* (hart des harten) alleen kan de waarheid omvatten en is met het goddelijk geheim vergroeid.
Daarin ligt de mogelijkheid Christus te worden. Door de geestwerkzaamheid in het hegemonikon kan de mens bereid worden zijn leven aan de goddelijke geest, de Logos te wijden. Volgens de Stoa (300 v.Chr.) is de mens een menging van lichaam en ziel die elkaar doordringen en toch hun eigenheid bewaren. De ziel wordt onderscheiden in verschillende delen: de vijf zintuigen, de stem, het voortplantingsdeel en het zogenaamde hegemonikon, het leidende deel. Dat zit in het hart (anderen zeggen het hoofd), van waaruit de zieledelen zich naar de andere organen uitstrekken. Uit het hegemonikon komen vier vermogens voort: fantasie, overeenstemming, waarneming en verlangen. In plaats van waarneming wordt ook wel het verstand (logos) genoemd.
We zouden een enorm erudiet en productief denker en schrijver als Origenes – hij had dagelijks zeven stenografen nodig om de ‘vruchten van zijn denken’ vast te leggen – tekortdoen als we hier enkel zijn leringen over het hegemonikon ter sprake brengen. Zijn allegorische duiding van de Bijbel kende een minstens zo grote lichtende afstraling.

Virtuoos van de allegorie
Hoewel de allegorische, zinnebeeldige leesmethode niet door hem is uitgevonden, staat Origenes bekend als de onbetwiste meester en pleitbezorger van de allegorische methode en van de allegorie, vooral als het gaat om Bijbeluitleg. Hierbij heeft de schrijver zijn verhaal bedoeld als raadsel en heeft hij iets ‘anders gezegd’ (*allègoria*) dan hij bedoelde. Als methode heeft de allegorie de bedoeling zo’n voorliggend raadsel op te lossen en het om te zetten in heldere wijsgerige taal. Het is een beeldende wijze van voorstellen, een spreken in beelden, een uitgewerkte brede beeldspraak, bij voorbeeld als deel van een groter taalgeheel. Met zijn wetenschappelijk gezag heeft Origenes de allegorische methode definitief op de kaart gezet in de wereld van de Bijbelstudie.
Zijn inspirerende voorbeeld hierin was Paulus’ metgezel Barnabas van Alexandrië. In het lang onbekend gebleven, vroegchristelijke geschrift *Brief van Barnabas* (ca. 125 n.Chr.) werd al gepleit voor een allegorische interpretatie van oudtestamentische teksten. De hoogste wijsheid moet nu eenmaal vaak in allegorieën worden uitgedrukt omdat God niet in woorden uitgedrukt kan worden.

Hieroglyphe
Zonder de pedanterie van de schriftgeleerden geeft Origenes zijn vaak verrassende commentaar op de Bijbel.

Voor Origines was de Bijbel een afspiegeling van geestelijke gebeurtenissen uit een hogere wereld

©Sami Yılmaz

Alles stroomt. De Halys, de langste rivier van Turkije. Heraclitus werd in Efeze geboren

Hij beschouwt het schriftwoord als een *hieroglyphe* die allegorisch moet worden verklaard. De historische gebeurtenissen uit de Bijbel waren voor hem slechts een afspiegeling van gebeurtenissen die zich in hogere werelden afspeelden. Zo stelde Jezus' intocht in Jerusalem aanschouwelijk voor hoe de Logos zijn intrek neemt in de ziel. Deze gebeurtenis krijgt zo ook een tijdloze betekenis. Ook in de evangeliën zelf begreep Origenes dat bijvoorbeeld de genezing van

een blinde niet alleen letterlijk gebeurd was, maar ook verwees naar de genezing van geestelijke verblinding. Het hardnekkig vasthouden aan de letterlijke uitleg valt volgens Origenes onder het bekende oordeel van Jezus: 'Wee u, gij schriftgeleerden!'
Kijken we ook eens naar zijn uitleg van het scheppingsverhaal. Adam staat voor het verstand, Eva voor de zintuiglijkheid en de slang voor het genot dat in het menselijk wezen kronkelt. Hel en hemel haalt Origenes voornamelijk aan als toestanden van het gemoed. Het zijn maar enkele zo op het eerste oog onschuldige voorbeelden. Toch was juist zijn Bijbeluitleg een van de redenen waarom hij uit Alexandrië verbannen werd.
Origenes kende een drievoudige schriftbetekenis, analoog aan het menselijk lichaam. Het lichaam is de literaire (letterlijke) zin van de tekst, de ziel is de morele zin van de tekst en de geest is de geestelijke zin, de mystieke-pneumatische zin van de tekst.

Origenes ziet voor de ware christen een opgang in drie corresponderende gradaties of treden, overeenkomend dus met deze drievoudigheid. De onderste trede is het gebruikelijke geloof van de trouwe belangstellenden uit de gemeente, het letterlijke geloof. De tweede trap betreft de filosofische toewijding. Van nu af aan is de filosofie óók een weg die tot God leidt. De Bijbel alleen was niet zaligmakend. Op die tweede trap diende de christen christendom en filosofie in zich te verenigen. De laatste 'geestelijke' betekenis geldt voor de volmaakten: het gaat om uitdrukkingen die op een verborgen manier naar Christus verwijzen en bijdragen aan de spirituele ontwikkeling van de lezer of een symbolische interpretatie geven van transcendente zaken. Origenes beschrijft uitvoerig hoe hij zich via deze drie treden ook zelf geleidelijk heeft ontwikkeld.
Toch kun je hieruit niet zo maar afleiden dat Origenes er een puur ascetische moraal op na hield. We constateren bij hem duidelijk een zekere spanning ten aanzien van de christelijke solidariteit met de wereld. Enerzijds benadrukt hij het burgerschap in de hemel ('Ons burgerschap, ons vaderland, is in de hemelen', aldus Paulus, die hij vaak citeert). Het verblijf op aarde is maar een tijdpassering want naar zijn instelling is een christen aan de aarde onttrokken. Origenes ziet dat verrassend genoeg ook aangeduid in het Griekse woord voor heilige, *hagios*. In een oude etymologische verklaring betekent dat 'buiten het land', dat wil zeggen buiten deze wereld. Een heilige is niet van deze wereld. Aan de andere kant wil Origenes de indruk wegnemen dat christenen geen bijdrage aan de samenleving leveren of staatsgevaarlijk zijn.
Talloze mensen hebben zich in de loop van de geschiedenis overgegeven aan de drang om de diepere zin van dingen te zoeken. Ze hebben de dogmatische grenzen van de heersende godsdiensten doorbroken. Juist in onze tijd dringt het innerlijke godselement opnieuw aan op ontwaken, dwars door alle levensresultaten en culturele verworvenheden heen, in wetenschap, filosofie, kunst en spiritualiteit. De onsterfelijke waarheid, door Heracleitos en Origenes voorzegd, lijkt weer door te breken.

▷	TEKST:	FRANS SPAKMAN
▷	LAND:	NEDERLAND
▷	BEELD:	DMITRI TIKHOMIROV
▷	RUBRIEK:	ESSAY

De regels en het spel

Het spelelement kan van belang zijn bij de creatieve mens. Ook bij spirituele processen kan scheppingskracht in een spelvorm worden weergegeven. Juist nu, in de overgang naar het Watermantijdperk, wordt de aard van dat spel duidelijker. Spelen we het spel louter om te winnen van anderen, ten koste van anderen of kunnen we open kaart spelen en in alle oprechtheid en overgave het pad van binnenuit bewandelen? Is het wel nodig dat we tegenstellingen gebruiken om tot bewustzijn te komen, tot en met de tegenstellingen in oorlogstijd?

/Essay

Uit de universele leringen kunnen we onze neiging tot spelen (*Homo ludens*) in het relatief lage trillingsveld van het grofstoffelijke leven op verschillende manieren inzetten. We kunnen enerzijds tot een opgang in menselijke zin komen. Maar we kunnen de regels van het spel ook zo gebruiken dat we door een 'negatieve polariteit' tot die opgang komen. Dat is wat de geestelijke machthebbers, de dialectische hiërarchie, ons voorhoudt. Wij zouden het lijden en de smart als waan kunnen leren doorzien terwijl we deze tegelijkertijd als noodzakelijke dynamiek voor wereld en mensheid kunnen aanvaarden. En het spel – ondanks de onbarmhartige middelen – meespelen en de regels volgen.
Vanuit een edele motivatie evenwel is het op basis van barmhartigheid, strijdloosheid en zachtmoedigheid wel degelijk mogelijk het wereldspel in positieve zin te

ontregelen en daarmee het spel 'ongeldig' te verklaren. Daarbij zijn zowel een grote, lichtvoetige en wendbare creativiteit als een nieuwe, intelligente energie onontbeerlijk. De inderdaad noodzakelijke creativiteit manifesteert zich dan in de herschepping van de microkosmos en de opgang in een hoger levensveld.

Het speelveld

Een belangrijk onderdeel van de weg die naar bevrijding leidt, is de zogenoemde microkosmische herschepping. Die is nodig omdat er in zekere zin sprake is van geschondenheid van de micros. Bij het voeren tot herschepping, ofwel het tot stand brengen van de zelfrealisatie, gelden wel zekere 'omgevingsregels'. We hebben het hier over een zelfinwijding waarbij elke stap innerlijk bewust wordt gezet. Het proces voltrekt zich niet zonder rekening te houden met de te bewandelen route. Er is sprake van een speelveld, de autonomie van het pad heerst er; en het is beslist een mysterieuze en ook aanzienlijke opgave te komen tot de volheid van de geheelde mens. Daarin kan geest zich uitdrukken.

Het speelveld impliceert creativiteit van de mens: hij of zij wordt geacht scheppingskracht te uiten in een regeneratieproces. Het speelveld neemt de bewuste ziel op en stimuleert een liefdekracht, die er niet op is gericht iemand anders te bezitten, te binden of zelfs dood te knuffelen.

Het speelveld is niet het terrein van een game, van de mogelijkheid een hoge ranking te verkrijgen en te bestendigen. Het speelveld is niet een niveau waarnaar we kunnen ontsnappen om aan de ontstellende wereldwerkelijkheid te ontkomen, die ons als een steeds grotere benauwenis omringt. Als een escapist, zoals men tegenwoordig in games speelt, weet je dat je probeert te verdwijnen uit een werkelijkheid die als onleefbaar wordt beschouwd. Zo is het niet. Het speelveld is ook geen 'veilig' niveau voor de idealist waar hij goedbedoelde, verheffende doelen kan koesteren.

Het veld van de gnosticus

De elektromagnetische ruimte, het speelveld dat de gnosticus betreedt, stelt een aantal onvermijdelijke regels. Er is een astrale ondergrens. Het verlangen om te winnen, om de 'vijand' te verslaan, om het ego te verheffen, om te gloriëren in de rust van een welvaartsvast pensioen, ze vallen allemaal buiten de orde van het gnostieke speelveld. Het veld is er zodat de eigen oerkracht de innerlijke eenheid van weleer kan herstellen: de niet versplitste, eeuwig levende geestziel. Deze vibreert immers in een hoger kosmisch gebied. De momentele verhoging van de vibratie van de aarde resoneert met die ziele-ontwikkeling van bevrijding.

Het speelveld met winst

Er zijn wel krachten die het ontwikkelingsspel anders interpreteren, die andere regels stellen. Krachten die een andere opdracht in de Melkweg trachten te vervullen. Het is een spel dat ons aanjaagt om succesvol zijn, om het winnen, waarbij zij de dialectiek als het ware uitbuiten. Zij stellen: om te winnen moeten we zo negatief mogelijk gepolariseerd zijn – lees: zoveel mogelijk op het eigen zelf gericht zijn – in een totale dienstbaarheid aan onszelf. Iedere vorm van geweld, oorlog, uitbuiting is daarbij geoorloofd, zelfs wenselijk. In al deze negatieve dingen bieden ze ons gereedschap aan. Je hebt de vrije keuze hoe je ze wilt gebruiken. Het is de weg van het niets ontziende zelf: *alles voor mijzelf.*

Het speelveld dat de gnosticus betreedt stelt een aantal onvermijdelijke regels

Drie sporen

Zij, de dialectische krachten, geven aan dat de planeet ook dan zijn opgang naar een hoger niveau zal voltooien. Daarbij zal dan in de verre toekomst een driedeling ontstaan: ten eerste zullen degenen met een positieve polariteit van liefde en licht hun ontwikkeling voortzetten in een (prachtige) nieuwe aarde-sfeer; een soort hemel-aarde. Ten tweede zijn er de 'heersers en overheden in de lucht'. Zij zijn de top van de dialectische hiërarchie. Op basis van de negatieve dienstbaarheid aan het zelf zullen zij een aarde van een andere stofdichtheid vormen, waarin ze hun eigen deel van het negatieve opgebouwde karma, dat is ontstaan door alle negativiteit op deze planeet, moeten wegwerken. Deze hiërarchie bezit een soort eeuwigheidsstatus, 'niet in goddelijkheid en stralende glorie der Al-openbaring, doch in grote gebondenheid en mateloos lijden' (*Het Nieuwe Teken*, Het mysterie van het bloed (II)). Zij speelden een uiterst geraffineerd dialectisch piramidespel, waarbij inleg van de deelnemers (de levensenergie) werd gekaapt voor hun eigen voortbestaan.

Ten derde is er de meerderheid van de mensen op aarde die kunnen worden beschouwd als 'lauwen'. Zij zullen niet veel groei doorgemaakt hebben. Weliswaar zullen ze zich een tijdlang één voelen met de Schepper, maar toch door de sluier van 'vergetelheid' gaan. Daarna zullen ze in een andere sfeer van de derde dichtheid (een soort replica van de aarde) aan zichzelf kunnen blijven werken en leren dat het leven in de derde dichtheid draait om het maken van keuzes.

Ook de dialectische hiërarchie erkent dat degenen die met een positieve polariteit als werkbasis evalueren naar liefde en mededogen, een 'Gouden Eeuw' binnengaan waarin hun zielen zich openen voor de ware krachten. Zij zullen als unieke, geïndividualiseerde vonken van de ene oneindige Schepper meewerken aan zijn verheven doeleinden.

Je vraagt je af waarom deze dialectische spelers op het kosmisch toneel volharden in hun koers op het beschreven tweede spoor van negatieve polarisatie, als er een christelijke weg is naar een positieve opgang. Hun weg verhardt deze wereld immers onnodig en houdt de mythe in stand dat oorlog (en alle dialectiek) een noodzakelijk kwaad is voor mensen om bewustzijnservaring op te doen. Nu moeten verlichte geesten, die we vaak als 'gezondenen' zien, vaak kenbaar maken aan 'goedwillenden' dat oorlog in de wereld van mensen helemaal niet nodig is. Zij worden dan als utopist of idealist weggezet. De redenen die de 'luciferische geesten' daarvoor aanvoeren, brengen ons terug naar de 'incidenten' die zich eens hebben afgespeeld in de grote universele werkelijkheid, zoals deze ook in gnostieke geschriften als Het Evangelie van de Pistis Sophia worden beschreven en zoals deze ook in de hermetische wijsbegeerte doorklinken. In het navolgende trachten we een benadering en een rechtvaardiging weer te geven van missie en handelwijze in genoemde dialectische hiërarchie.

In het begin

In het begin is er eenheid. Oneindige intelligentie en oneindige energie – de twee zijn één. Binnen hen is het potentieel voor de hele schepping. Oneindige intelli-

Wij zijn niet rechtstreeks gecreëerd door de ene oneindige Schepper

gentie herkent zijn potentieel niet; het is Al wat is en worden kan, en blijft daardoor als het ware ‘onkenbaar’. Het is het ongedifferentieerde absolute. Deze staat van bewustzijn zou kunnen worden aangeduid als ‘zijn’. Oneindige energie daarentegen herkent het potentieel om alle dingen te ‘worden’, om elke gewenste ervaring tot stand te brengen. Oneindige intelligentie kan worden vergeleken met de centrale hartslag van het leven, en oneindige energie met het spirituele levensbloed dat uit de oneindige Schepper stroomt om de schepping te vormen.
Door zijn oneindige intelligentie te concentreren, manifesteert de ene oneindige Schepper ‘intelligente energie’ – die je de Grote Centrale Zon zou kunnen noemen. Deze verdeelt zichzelf vervolgens in kleinere delen van zichzelf die op hun beurt zichzelf kunnen ervaren als scheppers (of centrale zonnen). Je zou kunnen zeggen dat elke centrale zon een stapje lager is op de schaal van bewust *gewaarzijn* (of een modulering) van de oorspronkelijke ‘gedachte’ van de schepping.
De schepping zou men kunnen zien als gebaseerd op de ‘drie primaire modulaties van de Oneindige’ te weten:
1. Vrije wil
2. Liefde
3. Licht

Uit deze drie oorspronkelijke modulaties of aftakkingen van de Ene, die de schepping maken, ontstaan veel hiërarchieën, die elk hun eigen specifieke kleur bevatten. Wij zijn niet rechtstreeks gecreëerd door de ene oneindige Schepper. Het veld van de ene oneindige Schepper, van het koninkrijk van God, staat aldus buiten het peilloos scheppingsveld. De schepper van ons scheppingsveld is het resultaat van onze centrale zon, waar de Grote Centrale Zon eigenlijk buiten valt. Die schepper is derhalve niet God. Hij is niet eens een Logos op galactisch niveau, maar eerder een planeetlogos voor deze ene planeet. De Pistis Sophia spreekt van Jaldabaoth en de luciferische ordening noemt hem Jahweh, de oudtestamentische godheid. Deze schepper nu had zijn schepping op twee van de drie ‘primaire modulaties’ gericht, te weten op liefde en licht – en zo het paradijs ingericht, waarbij hij de keuzevrijheid – de eerste modulatie – niet nodig vond. Ook niet toen de mens (man/vrouw) in het paradijs zijn/haar plaats had gekregen.

De vrije wil

Maar in de gang der dingen van de onwrikbare kosmologische ontwikkelingen dient ook de mogelijkheid tot ‘afdaling’ in een grotere dichtheid aanwezig te zijn, door vrije wil, door kennis te nemen van beide polariteiten.
En volgens de dialectische wereldgeest werd aan de mensheid de keuzevrijheid ten onrechte onthouden. Jahweh had zijn eigen vrije wil om ‘zichzelf te kennen’ niet doorgegeven aan degenen die op ‘zijn’ planeet incarneerden. Bij afwezigheid van vrije wil kan er geen polariteit zijn en daarom niets om tussen te ‘kiezen’.
Zo moesten deze wezens ‘afdalen’ van een hogere dichtheid naar het niveau van het paradijs van eertijds. Daar aangekomen zou bij de bewoners van de aarde het concept van vrije wil geïntroduceerd worden door ze een eerste keuze te bieden. Of ze dat wel of niet wilden.

Coornhert schreef in de 16e eeuw al dat de Logos altijd vrij is van enige koppeling aan de oudtestamentische demiurg Jahweh

Experiment van de Boom van kennis

Toch wilde Jahweh de bewoners van de aarde meer aan zich binden dan hem na de menselijke keuzevrijheid nog zou resteren. Toen de leden van de dialectische hiërarchie waren afgedaald en de optie van vrije wil bij de mensen wilden implementeren, waakte Jahweh er dan ook voor dat zijn nakomelingen ervoor zouden kiezen hem toch loyaal te zijn en zo tevreden te zijn met hun manier van leven dat ze hem altijd zouden vertrouwen en dat ze hem zouden volgen. Volgens hem (Jahweh) zou daarom de vrije wil bij mensen niet goed werken als katalysator en hij stemde alleen in met het experiment van de Boom der Kennis. Hij geloofde dat dat experiment – het menselijke bewustzijn openen voor de Boom der Kennis – hem gelijk zou geven, en zij daar niet voor zouden kiezen. Toen dat niet gebeurde, kon dat bewustzijn in zijn 'tuin' niet meer verder ontwikkelen en verwijderde de mens zich daaruit: hij/zij kon Jahwehs hogere vibraties niet meer aan. Eén grote mogelijkheid tot ontwikkeling gaf hij mee: de mens had grote schuldgevoelens opgebouwd over hoe ze het vaderlijk vertrouwen geschonden hadden en hem ongehoorzaam waren. Daarmee verschoof hij het harmonieuze evenwicht dat de Elohim in hun zevenvoudige werkzaamheid gehouden waren te bewaren. Jahweh, als een der zeven Elohim, trok voor onze planeet onevenredige macht naar zich toe en werd dominant over de andere zes, aldus Rudolf Steiner.

Het oudtestamentisch speelveld

Daarmee ontstond polarisatie (oog om oog, tand om tand) onder de mensen die nu als het ware gevangen zaten in een wettisch, oudtestamentisch speelveld. De regels van dat speelveld bleven van Jahweh uitgaan. Al in de zestiende eeuw gaf Coornhert aan dat de Logos altijd vrij zou zijn van een koppeling aan de oudtestamentische demiurg Jahweh. De luciferische geesten op hun beurt stonden pal voor de vrijheid van keuze waarin ze de mensen wilden laten delen teneinde de zoektocht en ervaringsreis in dit bijzondere universum te kunnen laten uitmonden in de herverbinding met de ene oneindige Schepper: 'Wanneer je de goddelijke vonk van de oneindige Schepper in jezelf kunt zien en zelfs in degenen die je kwaad willen doen, zal de sterke greep van de illusie zijn macht over jou beginnen te verliezen', was de filosofische onderbouwing.
Inmiddels was de top van de hiërarchische dialectiek wel karmisch gebonden aan het wezen van de katalisator die was geïmplementeerd in het menselijke aardeveld. Dat werkte voor hen zo uit, dat voor mensen en voor henzelf negatieve polariteit als werkhypothese pure noodzaak was geworden: zij konden en kunnen niet anders dan doorgaan met het concept dat oorlog, geweld en vernietiging nodig is voor

Muurmozaïek in Heerenveen (Nl) door Arno Smit

ons mensen, maar vooral voor henzelf. ‘Zij gaan uit van de veronderstelling dat, wanneer zij de gehele menselijke levensgolf kunnen optrekken tot hun staat van zijn, tot hun klatergouden glorie, zij zelve bevrijd zullen zijn van lijden en de mensheid verlost zal zijn’ (J. van Rijckenborgh in *Het Nieuwe Teken*, het mysterie van het bloed II). Zij fluisteren ons als het ware het volgende toe: we bieden je de katalisator van negativiteit. Het is aan jou wat je ermee doet. Onze vrije wil kan gebruik maken van deze negatieve polariteit doordat in ons wezen belangrijke aanknopingspunten bestaan, al dan niet in ons DNA verankerd, die ‘draconisch’ geactiveerd kunnen worden. Dan moeten we onze wil daarvoor aanwenden. En de drastische omvang van de negativiteit die we nu om ons heen zien heeft meer met hen te maken dan met ons mensen. En ze projecteren die illusie. Ze projecteren de omvang ervan als een noodzakelijk spel in de ontwikkeling naar een hoger bewustzijnsniveau.

Is oorlog de vader aller dingen?

En de krachten hebben in veel culturen de wind mee (gehad). Denk aan Heracleitos die zei dat de oorlog de vader aller dingen is; of aan Shiva, de godin der noodzakelijke vernietiging; of aan de recentere uitspraak: ‘De oorlog is een element van

de door God bepaalde wereldorde' (graaf Von Moltke, begin twintigste eeuw); ook de verkeerd geïnterpreteerde natuur van Allah, die het aspect van oorlog en strijd in zich besloten zou houden, behoort daartoe. In sommige tijden in de geschiedenis is zelfs sprake geweest van verheerlijking van de oorlog. Priesters en dominees droegen hier hun steentje bij, soms om met geweld een dominante cultuur te vestigen (bijvoorbeeld de jezuïeten in Midden- en Zuid-Amerika) soms om een bestaande cultuur verdere *Bildung* te geven: 'De oorlog is beslist noodzakelijk, omdat hij een opvoedingsmiddel is waarmee men de jeugd tucht en nationaal bewustzijn bijbrengt…' (ds. Schumann, Leipzig).

Om de onmenselijkheid en de horreur van misdaden en dieptraumatische ervaringen die oorlog met zich meebrengt in een acceptabel daglicht te kunnen stellen, stelt men dan dat het nu eenmaal een onderdeel is van een spel dat gespeeld moet worden door de mensheid en dat het lijden op onze *Planet of Sorrow* niet echt blijvend is voor de zich tot een hogere bewustzijnsstaat ontwikkelende ziel. Pijn en lijden zijn daarbij slechts aspecten van het spel. Ze zijn extreem echt, je kunt niet leven als je niet gelooft dat het spel echt is. Maar: niemand gaat echt dood. In plaats daarvan werp je de vorm, dat is je stofjasje, af.

In werkelijk spirituele zin zijn deze dialectisch hiërarchische overheersers niet uit de Geest geworden, maar uit de natuur. Ze zijn feitelijk te beschouwen als bezielde materie zonder leiding van de geest. Deze bezielde materie is 'een noodlotsgang, een voortdurende doodssprong in het verderf, in lijden en verdriet, een onophoudelijk sterven en een onophoudelijk opnieuw geboren worden in steeds andere noodlotsstadia, een kettingreactie van de oersubstantie.'
(J. van Rijckenborgh in *Het Nieuwe Teken*).

Schepping en spel

De 'herschepping' stelt de gnosticus voor een creatief innerlijk proces: schepping is creatie. En creatie is – op basis van de 'primaire modulatie van de Oneindige', van de vrije wil – een essentieel vermogen voor de geestelijke mens. Waar creatie is, is ongetwijfeld spel in het geding. De *homo ludens* of spelende mens, zoals voor de Tweede Wereldoorlog weergegeven door de schrijver Johan Huizinga, is een blijvend thema. In onze westerse literatuur zijn meerdere voorbeelden die via een spel tot een hoger bewustzijnsniveau trachten te komen. Te denken valt bijvoorbeeld aan de magistrale roman van Herman Hesse *Het Kralenspel*, waarbij hij de wortels van het spel meent te bespeuren in de pre-gnostieke kringen van het oude Griekenland (Pythagoras). Het is duidelijk dat Hesse in die roman verwijst naar Johan Huizinga. Hesse:

'De regels, de tekentaal en grammatica van het spel vormen een soort hoogontwikkelde geheimtaal, waarbij geput wordt uit verscheidene wetenschappen en kunsten, voornamelijk echter uit de wiskunde en de muziek, respectievelijk muziekwetenschap. Deze geheimtaal is in staat de inhouden en uitkomsten van nagenoeg alle wetenschappen en hun onderlinge relaties tot uitdrukking te brengen. Het Kralenspel is dus een spel met alle waarden en inhouden van onze cultuur, het speelt ermee, zoals bij wijze van spreken een schilder in de Gouden Eeuw van de kunsten wellicht heeft gespeeld met de kleuren van zijn palet.'

Een edele motivatie

Onze cultuur loopt evenwel ten einde, sterker nog: van de waarden waar Hesse het over heeft, is weinig meer over. Het spel dat wij nu spelen is meer als Risk, het succesvolle bordspel, waarbij oorlogsvoering en opwinding tot intense astrale bewogenheid kunnen leiden en waarbij er voor sommigen zelfs sprake is van een zekere verslaving. Oók als we in dat spel de kaart 'vernietig de vijandelijke legers' eruit halen omdat we onszelf te beschaafd voor die opdracht achten. Ernst Jünger beschreef die opwinding van oorlogsbeleven als 'een gewelddadige roes, een roes die alle roezen te buiten gaat, een ontketening die alle banden doet springen' (*Stahlgewittern*).

Veel computergames hebben hetzelfde fascinerende en verslavende effect op de beoefenaren, waarbij we – uiteindelijk weer bij zinnen – weten dat het slechts spel is. De dialectische hiërarchie wil ons evenwel doen geloven dat het Spel kosmisch gesproken echt is en dat het noodzakelijk gevoerd moet worden vanuit een negatieve polarisatie, teneinde de progressie in de alontwikkeling mogelijk te maken en de ziel thuis te brengen. Zij houden ons voor: 'Onthoud steeds dat het een prachtig spel is dat wij hier spelen en co-creëren met onze Oneindige Schepper' (zie bijvoorbeeld de hedendaagse roman *Time Bender* van Tijn Touber, hoofdstuk 8). Maar reeds Nietzsche doorzag dat pleidooi voor een 'heilige' oorlog toen hij schreef: 'Krijg zult gij voeren ín uzelve.' Bewaar het oorlogvoeren voor uw innerlijke strijd. En Lao Zi stelt dat wie zichzelf overwint, sterker is dan wie een stad inneemt. In het daoïsme en in het boeddhisme vinden we de edele motivatie terug om wat wereld en mensheid betreft niet in de val te lopen van de noodzaak van een negatieve polarisatie als het uiterlijke oorlog voeren. Die noodzaak is een kosmische verblinding van afgeweken entiteiten die de macht in de wereld momenteel bepalen, heel misschien zelfs 'goedbedoeld', maar altijd om de eigen positie te handhaven en te trachten eigen karma ermee op te lossen.

De koninklijke weg

De koninklijke weg naar de ene oneindige Schepper – die niet van deze wereld is, maar met een anker in ons diepste zelf – is die van strijdloosheid en zachtmoedigheid. Met de drie 'primaire modulaties van de oneindige', te weten vrije wil, liefde en licht, als een wenkend veld dat overeenkomt met eenheid, vrijheid en liefde. Op dat speelveld gelden 'regels' als koninklijk gedrag, onbaatzuchtigheid, spontaniteit, openhartigheid, empathie, gewetensvolheid, integriteit als vanzelfsprekend en kosten dan ook geen moeite.

In de Aquariustijd ontstaat er een mogelijkheid oorlogszuchtigheid te laten verdwijnen. Er worden nieuwe (ether)krachten en een zuivere astrale impuls uitgegoten over wereld en mensheid. De zielen laten hun wil meetrillen met deze positieve energie. Een kracht die de hardste noot van de ingeroeste volksovertuigingen zal gaan kraken: 'Het is altijd zo geweest en het zal altijd zo blijven.' Het inzicht zal weer levend worden dat voor het samenleven op aarde helemaal geen oorlog tussen mensen nodig is.

Bronnen

1. Evangelie van de Pistis Sophia
2. Het Nieuwe Teken
3. Het geheime boek van Johannes, *De Apocryphon van Johannes*
4. De Hypostasis van Archonten
5. Time Bender, Tijn Touber
6. Hidden Hand Interview, www.wanttoknow.info/secret societas/hidden hand 081018
7. Hoe zijn wij bewoners van het zonnestelsel (Pentagram 2019, nr 3)
8. Opgesloten in een piramide, Peter Toonen.
9. Het Kralenspel, Herman Hesse
10. In de schaduwen van morgen, J. Huizinga
11. Homo Ludens, J Huizinga
12. Stahlgewittern, Ernst Jünger
13. Coornhert, licht in Europa, Jan Peter Burger

TEKST:	NIELS VAN SAANE
LAND:	BULGARIJE
BEELD:	THE THREE GRACES, 1912
RUBRIEK:	GEEST EN ZIEL

De Drie Aspecten

Er is een bekende uitspraak van apostel Paulus waarin hij zegt: 'Wat ik doe, doorzie ik niet, want ik doe niet wat ik wil, ik doe juist wat ik haat.'

/Geest en Ziel

Ik heb het altijd een beetje merkwaardig gevonden, dat een discipel van Christus een dergelijke uitspraak kon doen. Als nuchtere waarnemers zouden we kunnen zeggen, 'Als je iets niet wil, laat jezelf er dan niet door meeslepen.' De laatste tijd ben ik echter teruggekomen op dit standpunt en dit artikel is daarvan een weerslag.

Nu denk ik dat Paulus toch een goed punt maakte: hij sprak over een fundamenteel, structureel probleem. Wat is er dan de oorzaak van dat we dingen doen die we niet willen? Wel, het heeft allemaal te maken met driehoeken, gelijkzijdige en onregelmatige.

Om iets van dit probleem te doorgronden, moeten we onze gedachten enigszins ordenen. We gaan dit doen door te beginnen met de Hoogste en vervolgens dalen we af naar ons eigen niveau.

Praten over de Schepper is altijd een delicate zaak, niet iets wat men lichtvaardig moet opvatten, maar we moeten het doen om enig licht op dit probleem te werpen.

De drievoudige Logos

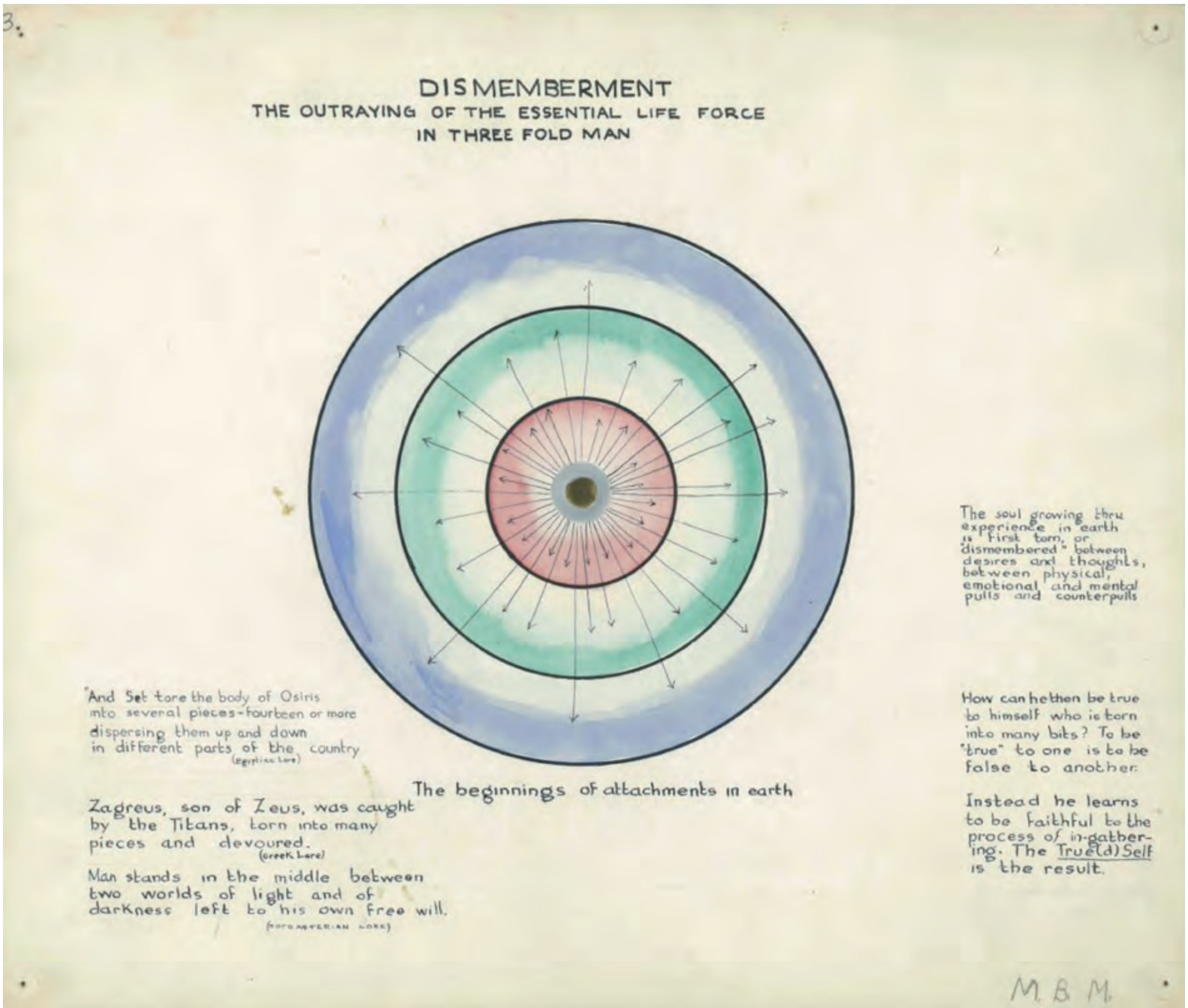
De universele leer spreekt over de heilige drievoudige Logos en de zeven geesten voor de troon van God. Op symbolische wijze kunnen wij deze goddelijke drie-eenheid weergeven als een gelijkzijdige driehoek met drie aspecten: Vader - Moeder - Zoon, of, Kracht - Wijsheid - Liefde.

Twee belangrijke dingen die we later nodig hebben, dienen we in gedachten te houden. De goddelijke driehoek is gelijkzijdig, het betekent dat de drie zijden in volmaakt evenwicht zijn. Ten

tweede is de Zoon, de universele Liefde, de eenmakende basis van de driehoek en een projectie van de top, waar de twee andere aspecten elkaar ontmoeten. Nu gaan we een stap naar beneden. In de Schrift wordt gezegd dat God de mens schiep naar zijn evenbeeld. In de oorspronkelijke en zuivere schepping van de mens vinden we deze goddelijke drie-eenheid als geest, ziel en lichaam. Met andere woorden: als geestelijke wezens waren we in evenwicht en leefden in eenheid en harmonie met het universum.

Het materiële gebied

Nu gaan we nog een stap omlaag en hervinden we ons in het materiële rijk. Op dit niveau ervaren we dat ons leven wordt geregeerd door polariteiten, door de dualiteit van tegengestelde krachten. Op het materiële vlak is er nog steeds een afspiegeling van de goddelijke driehoek, maar deze is niet meer gelijkzijdig, hij is vervormd. We herkennen deze drie aspecten in onszelf als de drie bewustzijnscentra: één in ons hoofd, één in ons hart en één in ons bekken. Hoewel de menselijke driehoek is vervormd, is het nog steeds een zeer magisch instrument. Ons hele magische potentieel wordt uitgedrukt in ons denken, onze gevoelens en onze wil. Hoofd, hart en handen. Maar een vervormde, onevenwichtige driehoek leidt tot disharmonische resultaten. We zien deze

We gebruiken onze magische driehoek elke dag, het is de basis van ons leven

De uitstraling van de levensessentie in de drievoudige mens. Het begin van gehechtheid in de aarde

(links)
'En Seth scheurde het lichaam van Osiris in verschillende stukken , veertien of meer en en verspreidde deze in verschillende delen van het land (Egyptische legende)

Zagreus, zoon van Zeus, was gevangen door de Titanen, in stukken gescheurd en verslonden (Griekse legende)

De mens staat in het midden tussen de twee werelden van licht en duisternisen aan zijn eigen vrije wil overgeleverd (Sterrenlegende)

(rechts)
De ziel die groeit door ondervinding wordt eerst 'verscheurd' tussen verlangens en gedachtes, tussen lichamelijke, emotionele en mentale aantrekking en afstoting.

Hoe kan iemand 'trouw zijn aan zichzelf' die aan stukken is verscheurd?
Trouw zijn aan de een is ontrouw zijn aan de ander

In plaats daarvan leert hij trouw te zijn aan het proces van ondervinding verzamelen. Het waar(geworden) Zelf is het resultaat

disharmonie bij de drie verschillende typen mensen: het intellectuele type (hoofd), het emotionele of gevoelstype (hart) en het actieve/dynamische type (handen).
Ik denk dat het citaat van Paulus op dit structurele probleem van onbalans wijst. We gebruiken onze magische driehoek elke dag, het is de basis van ons leven. Maar welke resultaten oogsten we? Laten we een paar voorbeelden bekijken. Ik handel op basis van liefde (emotie), maar zonder wijsheid. Ik weet zeker dat ouders dit zullen herkennen: Ik sta mijn kind te veel toe. Wat is het resultaat? Ik handel op basis van verstandelijke vermogens, maar zonder liefde. Ik vertel iemand mijn kille en mentale waarheid, maar voor die ander is het schadelijk, het doet hem pijn. Wat is het resultaat? Of, ik handel impulsief en met dynamische kracht, maar zonder een goed plan, zonder goed te hebben nagedacht. Zal dat niet tot chaos leiden? En wat denk je van deze: Ik bezit verheven wijsheid, maar handel er niet naar. Is vruchteloosheid dan niet het resultaat?
Het is niet moeilijk in te zien dat al deze eenzijdige (op één zijde van de driehoek gebaseerde) handelingen negatieve gevolgen hebben. Conflicten, smart en chaos zijn het resultaat. Het is zoals wij zijn, en de wereld is daar een weerslag van.

Het universum
Het universum zelf echter, gezien als een projectie van de drievoudige Logos, is in evenwicht. Het universum wordt geregeerd door eenheid, harmonie en orde. Deze goddelijke eenheid wordt beschermd door een absolute wet die wij karma noemen. Karma is de wet van oorzaak en gevolg, maar het is ook de wet van balans, van evenwicht: deze kracht reageert op afwijkende activiteiten, neutraliseert deze, en herstelt op die manier de eenheid en harmonie in het universum. Als fundamenteel onevenwichtige wezens (wij) handelen in een evenwichtig universum, zullen zij altijd een corrigerende kracht ondergaan. Hun 'kwaad', opgevat als disbalans, als gebrek aan volledigheid, activeert de karmische wet.
Dan kunnen we ons afvragen: waarom is de menselijke driehoek in disbalans? Deze onevenwichtigheid is het gevolg van een ontbrekende factor. Nu moeten we even een stap terug doen en ons herinneren, dat de top van de driehoek de eenheid van de vader- en moederaspecten is. De basis, de zoon, de universele Liefde, is een projectie van deze eenheid. Met andere woorden: de gelijkzijdige driehoek is een eenheid van geest, ziel en lichaam.
De mensheid heeft echter, door haar diepe afdaling in de materie, de binding met de geest verloren. Dat betekent dat de zeven stralen van de geest onze ziel niet meer kunnen vervullen met goddelijke volheid, met hemelse harmonie. Maar als de top van de driehoek ontbreekt, ontbreekt ook de eenmakende basis. Onze ziel is verbroken, zonder geestelijke leiding, en zonder de eenmakende kracht van de Liefde vallen we ten prooi aan de dualistische krachten van de natuur. Zij maken ons tot slaven van de materie omdat ook wij bestaan uit onverenigbare polen, net als zij.

Een oud gnostiek evangelie noemt de gevallen mens ‘een samenstel van half vuur en half duisternis’

Het drievoudige ego
Zoals al eerder aangegeven, hebben we als mens drie bewustzijnscentra: hoofd, hart en handen. Dit drievoudige ik-centrale bewustzijn is een vervormde en ontaarde projectie van de goddelijke driehoek. Wanneer we de moed hebben onszelf objectief te onderzoeken, ontdekken we dat er geen eenheid, geen harmonie bestaat tussen onze gedachten, onze gevoelens en onze handelingen of wil.
Wat kunnen we doen om het goddelijke evenwicht in onszelf te herstellen? Er zijn twee in elkaar grijpende benaderingen nodig. De eerste is van boven naar beneden: we kunnen ons spirituele potentieel reactiveren door er aandacht aan te besteden. We kunnen onze energie richten op ons centrum, onze spirituele kern, op onze ‘eerste liefde’. Ten tweede kunnen we de weg vrijmaken voor deze spirituele kracht, door de disharmonie van het drievoudige ego zoveel mogelijk te neutraliseren. Dat is de benadering die van beneden naar boven werkt. Als we het ego, de drie bewustzijnscentra, reinigen en zuiveren, dan geven we de Geest de mogelijkheid om door deze kanalen heen te stralen, om via deze centra te handelen. Dan zien we twee driehoeken elkaar naderen en in elkaar opgaan: het zegel van Salomo, de ster van David.

Luister naar Lao Zi
Hoe neutraliseren we het ontwrichte drievoudige ik-bewustzijn? Eerst moeten we zelfkennis opdoen over de werking van onze magische driehoek. Het leven zelf komt ons te hulp. Iemand zegt iets onaardigs tegen me en ik geef hem een lel op zijn hoofd. Nu begin ik mijn gedrag te analyseren. Ik bekijk de driehoek en concludeer: het dynamische aspect (handen) was oké in de zin van activiteit, maar in de verkeerde richting omdat het aspect van wijsheid (hoofd) erg zwak was en het aspect van liefde (hart) volledig ontbrak. Aldus activeerde ik de karmische wet en bezorgde een ander en mezelf ellende. Over het algemeen is dat de manier waarop we leren.
Hoe kan ik deze situatie van disbalans verbeteren? Ik luister naar Lao Zi en die zegt: ‘Woe wei’. Woe wei is de daad van niet-handelen, de daad van neutralisatie. Dit klinkt als een goede remedie voor mijn impulsieve gedrag. En nu, gewapend met mijn eerdere ervaringen, mijn groeiende zelfkennis over de magische driehoek en het advies van Lao Zi, verbeter ik mijn evenwicht. De volgende keer dat iemand een beledigende opmerking maakt, zeg ik: ‘Ja, je hebt helemaal gelijk, ik ben een onevenwichtige dwaas.’ Misschien voel je intuïtief de verborgen kracht en innerlijke vreugde van zo’n neutraliserende reactie. In dit geval zal de tegenkracht mij niet kunnen assimileren, want ik ben niet eenzijdig, geen polariteit. De volheid van de evenwichtige goddelijke driehoek, Kracht - Wijsheid - Liefde, maakt een mens onoverwinnelijk.
In het oude gnostieke evangelie van de Pistis Sophia wordt de gevallen mens beschreven als een samenstel van ‘half vuur en half duisternis’. Het is het vuur van onze dynamische activiteiten en de duisternis in ons hart en hoofd. Deze combinatie maakt ons zeer destructief en ook zelfdestructief. Alleen door ons

wezen in evenwicht te brengen, door het ineenvloeien van de goddelijke en de menselijke driehoek, kunnen we onze oude glorie herstellen: de drie-eenheid van geest, ziel en lichaam.

De Oude van Dagen

Misschien ken je het schilderij 'De Oude van Dagen' (The Ancient of Days) van William Blake. Daar zien we twee stralen van de schepping, twee zijden van de driehoek die verenigd zijn aan de top, hun oorsprong. Het derde aspect, de eenmakende universele Liefde, wordt op dit schilderij niet getoond. Dat betekent niet dat het derde aspect niet bestaat, maar het is nog verborgen, nog niet gemanifesteerd. De naam 'De Oude van Dagen' wordt gebruikt in het oudtestamentische boek Daniël en verwijst naar de Schepper. Ik vind het heel interessant dat slechts twee stralen worden weergegeven, omdat de fase van het Oude Testament wordt geregeerd door polariteiten, het toont ons het leven onder de heerschappij van de (karmische) wet.

Ik denk dat de fase van het Oude Testament altijd zal blijven bestaan, omdat het een deel is van de schepping. Maar het is niet het laatste Woord! Tegelijkertijd bestaat de mogelijkheid van het Nieuwe Testament, alleen, om het te ervaren, om het tot een levende werkelijkheid te maken, moet het Woord vlees worden! Dat betekent dat het Oude Testament niet automatisch wordt gevolgd door het Nieuwe Testament, maar dat wij zelf het derde aspect, de universele Liefde die alle dingen nieuw maakt, moeten realiseren en manifesteren. We moeten zelf bewust kiezen tot welk deel van de schepping we willen behoren. Als we in de oude fase van de schepping blijven, blijven we in een verdeelde en gebroken realiteit. Dan zullen er altijd conflicten, disharmonie en ellende zijn. Daarom is het volgende citaat van Paulus zo trefzeker: 'En al zou ik de gave van de profetie hebben en alle geheimenissen weten en alle kennis bezitten, en al zou ik al het geloof hebben zodat ik bergen zou verzetten, maar ik had de liefde niet, dan was ik niets.'

Zonder het derde aspect, de eenmakende Liefde van de levende Christus, kunnen we geen vooruitgang boeken, omdat de pendelbeweging van tegengestelde krachten ons leven dicteert. Lao Tse noemde dit de realiteit van de 'tienduizend dingen'. Alle dingen liggen verstrooid in delen en het eenmakende, samenbindende aspect ontbreekt. In het rijk van de tienduizend dingen hebben we de bouwstenen, maar we hebben geen cement om ze tot een eenheid te smeden. Daarom bouwen we altijd de toren van Babel.

De oplossing? De universele Liefde van de levende kosmische Christus is alomtegenwoordig. De derde zijde van de driehoek is altijd een potentiële mogelijkheid geweest. We hoeven er alleen maar voor te kiezen!

'En ik zag een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, want de eerste hemel en de eerste aarde waren voorbijgegaan. En de zee [van de tienduizend dingen] was er niet meer.'

1. Romeinen 7:15
2. Genesis 1:27
3. https://www.pentagram-boekwinkel.com/nl/boeken/9789067320221/de-chinese-gnosis
4. https://www.pentagram-boekwinkel.com/nl/boeken/9789067320627/gnostieke-mysterien-pistis-sophia
5. 1 Korinthe 13:2
6. Openbaring 21:1

Over De Liefde

▷	TEKST:	MEIK MEURER
▷	LAND:	NEDERLAND
▷	BEELD:	TINA BARR
▷	RUBRIEK:	TIJDGEEST

Maar weet,
dat alleen hij door de poort van de mysteriën kan gaan...
die liefde kan en mag verspreiden.

Kennis heeft geen waarde
als dezelfde niet in Liefde is verworven.
Kennis staat altijd open voor de liefhebbenden.
Maar geen enkele kennis kan je met de Liefde verbinden,
behalve de kennis van de Liefde zelf.

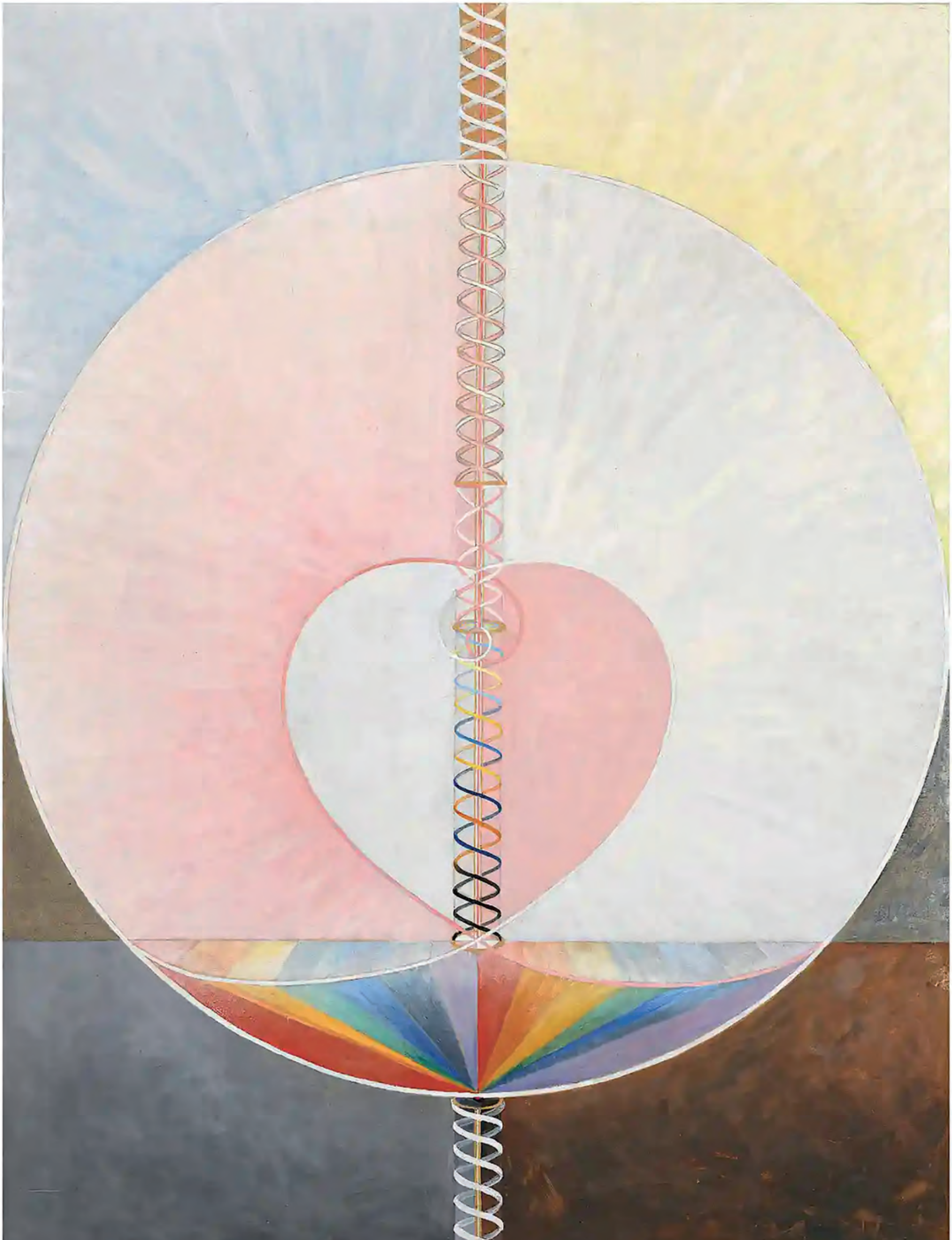
Een vervuld leven wordt niet gegeven
aan iemand die alleen naar zichzelf kijkt,
Hij kan alleen geholpen worden door een kracht die niet zoals hij is,
maar hij kan het niet ontvangen zolang hij blijft wat hij is.

Een juiste levenshouding betekent een heldere en diepe bezinning.
Wie op reis gaat naar het Nieuwe leven,
moet een nieuw begin wagen.
Sta zo aldus in het Nieuwe Land, dan wordt elke aardse band verbroken.

Ware kennis is niet-kennis,
zelfs niet van het 'spirituele pad'.
Is er ooit zo'n pad geweest?
Heb lief en wees!
Heb lief en je bent!
Alles wat je dan weet, heeft geen woorden nodig.

Zoals de zon in de avond,
als de maan bij nacht,
als de sterren aan de hemel
en der wereld pracht.
Dat is de Liefde van de mens
die eindelijk ontwaakt
uit de ijzige slaap
waarin hij zo lang was verdwaald.

Een kaars die niet brandt
verandert niet.
Maar is het niet het lot van de kaars...
om te branden in het Licht?
Je bent als de kaars.
Als je niet brandt
verandert er niets.

▷	TEKST:	ANNEKE MUNNIK
▷	LAND:	NEDERLAND
▷	BEELD:	HLMA AF KLINT, THE DOVE
▷	RUBRIEK:	VERHAAL

De Waagschaal

Ik droomde heel merkwaardig, over een soort weegschaal met een – naar het scheen – oneindige 'maatstaf' eraan, die tot in de wolken reikte, zodat ik het einde niet kon zien. De schaal was van glanzend metaal, koperachtig. In mijn droom stond ik er vlak voor, en klonk er een dringende oproep: 'Kom, treed in de Waagschaal.'

/Verhaal

Dromen zijn wel vaker vreemd en ik hou me er niet mee bezig, maar deze keer bleef dit beeld steeds maar hangen. Als ik even van mijn werk afdwaalde, zag ik het weer voor me en dan werd ik gewaar dat ik inderdaad 'in de Waagschaal wilde treden'. Maar waarom? Wat was het? Hoe kon ik nou iets willen waarvan ik niet wist wat het was? Terugkijkend kan ik het plaatsen. Mijn leven was vlak voor die droom ingrijpend veranderd, zonder dat ik daar zelf iets aan had gedaan. Ik had andere gedachten, andere interesses en andere reacties op wat me overkwam. Toen nog niet zo vaak, natuurlijk, omdat het net was begonnen, maar nu zie ik heel duidelijk de scheidslijn tussen mijn leven ervoor, en erna.

Nu zou ik er een heel verhaal van kunnen maken, heel gemakkelijk zelfs, maar dan zou u het misschien niet serieus nemen. En dat terwijl er niets belangrijkers is dan de Waagschaal.

Na de verandering leek het eerst alsof mijn leven van een leien dakje ging. Sterker nog, heel veel dingen regelden zichzelf opeens. Was ik in een biblio-

Pijn en tegenslag die ik altijd vermeed hadden nu een functie gekregen

theek, dan ging mijn hand als vanzelf naar een boek dat ik heel interessant bleek te vinden. Raakte ik een boek dat niet zo goed bij mij paste, dan ‘zei’ mijn hand dat en trok zich terug. Dit voelde niet als een wonder of zo; het leek helemaal niet magisch. Ik pakte gewoon een boek zonder te kiezen, en andere boeken legde ik terug zonder reden. En alweer terugkijkend, kan ik dat heel goed plaatsen, want kennelijk was ik op een weg geraakt die mijn hele gedachteleven omver zou rommelen, er allemaal gaten in schietend en nieuwe mogelijkheden injecterend. Soms werd ik opeens zomaar blij, alsof er een ander mens in mij zat die zei: ‘Goed zo, dat gaat de goede kant op.’

Mijn droom vergat ik; ik had het veel te druk met mijn nieuwe leven. Nu kwam ik ook in aanraking met anderen, die hetzelfde spoor leken te volgen, maar ieder op zijn eigen manier. Waar ik mijn leven de jaren ervoor saai en onprettig had gevonden, volgde ik nu een impuls die van binnenuit gevoed werd door die ander in mij. Het was alsof ik over een zacht pad liep, omzoomd met heuvels en bomen, met bemoediging. Naarmate ik verder kwam, begonnen zich andere zaken in mij te roeren. Oude stemmen riepen mij op om toch vooral weer ‘gewoon’ te gaan doen. Zij kwamen van mensen om me heen, maar ook van binnenuit, leek het. Ze schenen te zeuren. Hoeveel stemmen spraken er in mij? En wie waren dat?

Ik was echter klaar met het oude leven en veegde de stemmen van mijn pad. Alleen die ene zou ik volgen, die mij stimuleerde om door te gaan, om altijd door te gaan, wat er ook zou gebeuren. En er gebeurden wel dingen. Het zachte pad werd hard en stekelig en er vertoonden zich obstakels. Soms was er haast niet door te komen. Toch had ik mijn nieuwe leven zo lief, dat ik doorzette en als ik dat deed, kreeg ik de wind mee.

Toen was daar die rots, een harde, hoge, gladde rots, waar ik niet omheen kon. Nu wist ik opeens weer wat ik gedroomd had. Nu moest ik alles in de Waagschaal stellen om hier overheen te komen. Dat klinkt gemakkelijker dan het was. Het hele proces heeft jaren geduurd. Het was natuurlijk geen rots die op een pad lag, maar een gigantische hobbel in mijn leven, en tegelijk een diepe kuil, waar ik steeds maar in viel en weer uit moest komen om dan die hobbel voor me te zien om ook nog overheen te komen. Toch hield ik vol, voornamelijk omdat ik echt niet terug kon. Ook was mijn vertrouwen in het leven steeds groter geworden zodat de grote gevaren die mij bedreigden, waar ik wel degelijk bang voor was geweest, mij niet van mijn levensweg af konden houden. Toen weken zij van mij en uiterlijk verzwakt maar innerlijk gesterkt,

ging ik voort. Ik gloeide van hoop en vorderde met vreugde.
Ergens wist ik wel dat ik nog niet echt álles in de waagschaal had gesteld, maar die gedachte duwde ik weg want ik zou niet weten wat er nog komen kon en erover fantaseren leek me geen goed idee. Dus ging ik door. Leven, en steeds doen wat je denkt dat je op dat moment doen moet. Daarbij lieten zich twee sterke invloeden gelden: de blijdschap van de mens-van-binnen en de angst voor een einde van het laatste wat ik had: mezelf. Het besef van mens-zijn en de angst dat kwijt te raken, de angst om er niet meer te zijn. Tegelijkertijd vond ik dat onzin, want als je er niet meer bent, ben je je dat ook niet bewust.
Ik dacht diep na: hoe kan het dat als je weet dat je op de goede weg bent, weet dat je doet waar je voor geboren bent, je grootste levensopdracht vervult – want dat wist ik – dat je dan als het ware afgedankt zou worden? Ik dacht verder: toen ik hieraan begon, was ik wel een volkomen ander mens dan nu. Wie was ik eerst, en wie was ik geworden? Eerst stond ik aan het stuur en ik reed van links naar rechts of in kringetjes rond, zonder te weten wat er nu eigenlijk gebeurde. Nu begreep ik veel meer van het leven en keek ik er volkomen anders tegenaan. Eerst probeerde ik alle pijn en tegenslag te vermijden en nu hadden die een functie gekregen – zij hielpen mij waar ik zelf niet verder kon.
Omkijkend zag ik dat allemaal als een lange weg achter mij liggen. De rots en de stekels, de moeilijkheden, hadden me verruimd. Ik had een brede blik gekregen en een totaal andere levenshouding. Waar had ik dat aan te danken? Ik dacht aan die vriend van binnen, die me had geleid en vertrouwen gegeven. Die er altijd was als ik hulpeloos op de grond lag, en me altijd zelf deed opstaan.
Om wie ging het leven eigenlijk, om hem of om mij? Of om allebei? Bestaat een mens uit twee mensen, of overleeft de een en sterft de ander? Het was mij niet duidelijk hoe de verhoudingen lagen. Of ben ik zodanig naar die ander toegegroeid dat ik deel van hem kan worden? De oude versie van mij had dat niet gekund en ik wist nog steeds niet zeker of het kon. Toch werd ik steeds minder bang, ondanks dat ik nog steeds niet wist wat me boven het hoofd hing.
Alles in de Waagschaal… Dát was wat er te verwachten was, ging er door me heen. Dat was ik aangegaan en zo zou het gaan.

Dan doemt het vuur voor me op. Met een rustig gemoed leg ik alles in de Waagschaal en nog steeds niet wetende wat er komt, begeef ik me in het vuur. Het omvat mij met vreugde.

Wederkerigheid

Hermes (geciteerd uit: Asclepius X):
'Als de mens de zorg voor de schepping volledig op zich neemt, dan is hij een sieraad voor de kosmos en beschouwt hij de kosmos ook als een sieraad: dan is hij op grond van de harmonie der samenstellende delen een wereld op zichzelf, een microkosmos. Hij kent zichzelf, kent ook de kosmos, met dien verstande dat hij beseft wat past bij de rol die hij speelt, wat hij kan gebruiken en waaraan hij zich heeft te onderwerpen.'

Karl von Eckartshausen:
Het louterende vuur van de goddelijke alchemie
'De eerste mens Adam had een prachtig lichtkleed ontvangen, van geconcentreerde licht- en elementenkrachten, ten tijde dat de elementen nog niet door de paradijsvloek uiteengereten waren tot afzonderlijke delen, maar één krachtelement vormden. Door de val heeft de mens dit lichtkleed verloren. Het grove, tastbare is naar voren gekomen. Het lichtwezen echter heeft zich in ons binnenste teruggetrokken als een kleine lichtvonk, een zaadkorrel, en deze kleine lichtvonk hoopt eenmaal weer het volledige lichtkleed te bezitten, wanneer door het louterende vuur van de goddelijke alchemie de omkering tot stand is gekomen.'

▷	TEKST:	DICK VAN NIEKERK
▷	LAND:	NEDERLAND
▷	BEELD:	FRIENDS PLAYING, 1600
▷	RUBRIEK:	FILOSOFIE BIJ RAMPSPOED 12

Al tientallen eeuwen wordt de mensheid begeleid door de bekende 'gulden regel' die deel uitmaakt van de natuurwet of Logos: 'Wat gij niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.' De regel wordt ook wel het wederkerigheidsprincipe genoemd. Toen Confucius door een leerling eens gevraagd werd: 'Meester, is er één woord dat ons het hele leven steun kan geven?' antwoordde hij onmiddellijk: *Shu*. Vrij vertaald betekent dat: wederkerigheid! De Romeinse auteur Seneca vertaalde deze wederkerigheid naar de liefde: 'Wilt gij worden bemind? Bemin dan!'

Als je kijkt naar de ecologische rampspoed die de mensheid de laatste decennia over zich heeft afgeroepen, kan deze universele gulden regel volgens de Noorse auteur Jostein Gaarder (1952) echter niet langer alleen maar een *horizontale* dimensie hebben; dus over een 'wij' en een 'zij' gaan. Hij bepleit in het boek *Wij zijn de wereld* dat het wederkerigheidsprincipe noodzakelijkerwijs een *verticale* dimensie dient te krijgen: behandel de volgende generatie zoals je door de vorige generatie behandeld had willen worden. 'Zo eenvoudig is het. Heb je naaste lief als jezelf. En natuurlijk moet dat ook de komende generatie omvatten. Het moet absoluut iedereen omvatten die na ons op deze planeet zal leven.'
We hebben niet het recht om de aarde door te geven in een slechtere staat dan toen we er zelf kwamen leven, betoogt Gaarder gloedvol. Minder vis in de zee. Minder drinkwater. Minder voedsel. Minder regenwoud. Minder schone lucht. Minder koraalriffen. Minder planten- en diersoorten. Minder schoonheid! Minder glorie en vreugde! Veel meer mensen! Daarom stelt hij voor om een mondiaal handvest te maken over de *plichten* van de mens ten opzichte van toekomstige generaties. Dit naar analogie van de Verklaring van de *rechten* van de mens (1948). Ongetwijfeld een zinvol idee, maar zo'n mondiaal geformuleerde moraal doet pas echt kracht als de mens beseft dat hij op aarde leeft om een door de geest bezielde persoon te worden. Zo kan hij ook bijdragen aan *algehele* geestelijke bewustwording en vernieuwing.

Dat gaat niet zonder slag of stoot. De mens dient zichzelf weer uit het middelpunt van de kosmos te halen en zich dienstbaar te maken aan de planeet aarde. In de woorden van het boekje *De stem van de stilte:*
'Help de natuur en werk met haar mee en de natuur zal u beschouwen als een van haar scheppers en voor u buigen. (…) Begeer niets. Verzet u niet tegen karma, noch tegen de onveranderlijke wetten van de natuur. Maar worstel slechts met het persoonlijke, het voorbijgaande, het vluchtige en het vergankelijke.'

MAAK JE DIENSTBAAR AAN PLANEET AARDE

Deze innerlijke 'klimaatverandering' kan leiden tot een nieuw bewustzijnsniveau dat bereikt kan worden dankzij energie van onaardse oorsprong. Die energie stelt zo'n mens in staat om zich opnieuw en liefdevol te verzoenen met de aarde. Op deze herstelde harmonie doelt Lao Zi als hij liefde als voorwaarde stelt en als een soort paspoort ziet voor deelname aan deze wereld: 'De wereld mag alleen worden toevertrouwd aan wie zijn eigen lichaam liefheeft alsof het de hele wereld is.'
Karl von Eckartshausen (in: *De magische krachten van de natuur*) gaat daarop verder. Zijn hoopgevende, weidse perspectieven zijn ver boven alle rampspoed verheven:
'De mens kan het innerlijkste wezen van de natuur binnendringen; hij kan haar geheime werkplaats diepgaand onderzoeken; hij kan gebruikmaken van haar principes om nieuwe scheppingen te doen ontstaan.'

Verklaring in 2009 opgesteld door zeven geestelijke stromingen: Theosofische Vereniging Nederland Orde Van Vrijmetselaren onder het Hoofdkapittel der Hoge Graden in Nederland, Antroposofische Vereniging Nederland, Rosicrucian Fellowship Nederland, Ancient Mystical Order Rosae Crucis Nederland, Soefi Beweging Nederland, Lectorium Rosicrucianum

TEKST:	GEMEENSCHAPPELIJKE VERKLARING
LAND:	NEDERLAND
BEELD:	MARTA GRASSI
RUBRIEK:	TIJDGEEST

Verklaring van de rechten van de ziel

Talrijk zijn de verheugende initiatieven om onze planeet – nog juist op tijd – te redden, en de energieën, de economieën, de waterhuishouding, de gezondheid, de wetenschap, de werkelijke godsdienst en het vrije denken te leiden in de banen van een zorgzame samenleving. Nu de wereld op veel plaatsen de eerste stappen van verandering inzet en de hoopvolle contouren van een nieuwe samenleving zich aftekenen, richten zeven vooraanstaande spirituele organisaties zich tot het innerlijke bewustzijn van de mens.

Een nieuwe bewustzijnsperiode – in de afgelopen eeuwen vaak verkondigd – daagt en is begonnen. In andere tijden waren er voortrekkers, die met een werkzame geest, een liefdevolle bezieling en niet aflatende arbeid de weg vrijmaakten voor de velen. Nu geldt de roep alle bewuste zielen, zich met al hun innerlijk vermogen in te zetten. Niet langer rust de last op enkelen; in deze dagen van geestelijke ommekeer is ieder verantwoordelijk. Overal groeit het besef dat ‘men minder doet dan men moet, als men niet alles doet wat men kan’. Velen zoeken een zinvol leven, en verbinden zich hiertoe; allen zijn nodig.

Een zinvol leven is meer dan een leven, dat zich weer verzoent met de natuur, met de planeetgeest, met de omgeving. Een zinvol leven is een leven, dat een geestelijke schouwen ontwikkelt, en de blik gericht houdt op het oorspronkelijke beginsel in de mens, het ‘ongekerfde hout’ van Tao.
Het is dit beginsel, licht als een vlinder, zuiver als geestelijk vuur, onaantastbaar als de rotssteen Christus, badend in een oceaan van puur etherisch Licht, dat elk schepsel het recht verleent, zich mens te noemen. Het is ruw en ongekerfd, omdat het slechts bewerkt kan worden met de edele diamant van naastenliefde en dienst. Dan onthult het ruwe materiaal het ongeschonden beeld van de oorspronkelijke, innerlijke mens. Eerst als een stille gestalte, de matrix, de vorm, dan als een welwillende genegenheid van de ziel, en tenslotte als een autonome geestelijke entiteit.
In het Veld, gebed in Akasha, rust het weten van het universum. In het Akasha-veld liggen wijsheid, genezing en heelmaking. In het innerlijk van de mens ligt de verbinding.

Er bestaat maar één tempel in het heelal, onzichtbaar, verheven, en die is het lichaam van de mens. Niets is heiliger dan deze verheven vorm. In haar drukt zich uit de vlam van de geest, het Licht van de Tempel. Wij zijn het wonder der wonderen – het grote ondoorgrondelijke geheim, dat Christus draagt.

En zo verklaren wij:

- **Alle religies zoeken naar de ene waarheid**
- **Onaantastbaar is de bron van wijsheid, liefde en kracht**
- **God is in zichzelf, de wereld is in God, en de mens is in de wereld**
- **De opdracht van de mens: stofopenbaring, zieleopenbaring, alopenbaring**
- **In het hart ligt de toegang tot ons geestelijke wezen**
- **Vanuit het innerlijk licht kan de mens alles doorzien**
- **Dienstbaar zijn is de kortste en meest blijde weg tot God**
- **Er is één geest in de hele schepping, die in ons leeft, die zin geeft aan het leven**
- **Bevrijd de oneindige geest door het besef van ‘de ander in ons’**
- **Denk met uw geest over uzelf, ken uzelf. Wie zichzelf kent, kent het Al: het Al is in de mens**
- **Vanuit ons liefdevolle hart kunnen wij alle gescheidenheid tussen mensen overwinnen.**

WWW.LOGON.MEDIA

Redactie Nederlandse editie
Eric Op 't Eynde, Peter Huijs, Anneke Munnik, Dick van Niekerk, Frans Spakman, Anneke Stokman, Ansfrida Vreeburg

Vormgeving Studio Ivar Hamelink

Redactie-adres
LOGON
Bakenessergracht 5
NL-2011 JS HAARLEM

e-mail info@rozenkruispers.com
website www.pentagramboekwinkel.com

België
Lectorium Rosicrucianum v.z.w. Lindenlei 12, B-9000 GENT
e-mail secr.lectoriumrosicrucianum@skynet.be
website www.rozenkruis.be

Abonnementsprijs
Nederland:
Per jaar € 32,50
Losse nummers € 8,95

Abonnementenadministratie
Rozenkruis pers, Bakenessergracht 1-5, NL-2011 JS Haarlem
IBAN: NL11ABNA0560177593 BIC: ABNANL2A

Nieuwe abonnementen kunnen op elk gewenst tijdstip ingaan

Beeld omslag
©Julian Bell, Darvaza 2010

